

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ECONOMICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 342.511.3(478)(043.2)

MIHAI BALABAN

SUSPENDAREA ȘI ÎNCETAREA MANDATULUI ȘEFULUI STATULUI ÎN
ARHITECTURA CONSTITUȚIONALĂ CONTEMPORANĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Rezumatul tezei de doctor în drept
SPECIALITATEA 552.01 – DREPT CONSTITUȚIONAL

CHIȘINĂU, 2026

Componenta Comisiei de doctorat:

Președinte:

SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

Conducător de doctorat:

SLUSARENCO Svetlana, doctor, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

Referent oficial:

ARSENI Alexandru, doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

Referent oficial:

ZAPOROJAN Veaceslav, doctor, conferențiar universitar, Academia
de Studii Economice din Moldova

Referent oficial:

CREANGĂ Lilia, doctor, conferențiar universitar, Academia „Ștefan
cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne

Secretar al comisiei
de doctorat:

GHILIMUTDINOV Nina

Sustinerea va avea loc la **18 septembrie 2026, ora 14.00, bl. 2, sala 216** în ședința
Consiliului științific specializat din cadrul Universității de Stat din Moldova, (mun. Chișinău, str.
Mihail Kogălniceanu, 67).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca Universității de Stat din Moldova
și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la data de ____ 2026.

Președintele Comisiei de doctorat,

SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept,
profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător/consultant științific,

SLUSARENCO Svetlana, doctor, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

Autor:

BALABAN Mihai

© BALABAN Mihai, 2026

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	177
BIBLIOGRAFIE.....	36
Lista publicațiilor științifice realizate de Mihai Balaban, doctorand,	38
ADNOTARE.....	39
ANNOTATION.....	40
АННОТАЦИЯ.....	41

Actualitatea teoretică și importanța practică a problemei abordate. În doctrina constituțională contemporană, arhitectura instituțională a democrației se fundamentează pe un sistem de autorități publice, distincte sub aspect funcțional, dar interdependente în exercitarea puterii de stat. În această configurație instituțională se disting: Parlamentul, în calitate de organ reprezentativ suprem al poporului și unică autoritate legislativă; Executivul, constituit, în sens larg, din șeful statului și Guvern; autoritatea judecătorească, căreia îi revine misiunea de înfăptuire a justiției; precum și Curtea Constituțională, unica autoritate de jurisdicție constituțională.

Prin exercitarea competențelor proprii, dar și prin mecanismele de cooperare și control reciproc, aceste autorități contribuie la realizarea și garantarea ordinii constituționale, a separației și echilibrului puterilor, precum și a valorilor specifice statului democratic și de drept.

În cadrul instituțional descris, exercitarea puterii de stat se realizează prin intermediul persoanelor care dețin funcții de demnitate publică în temeiul Constituției și al legislației speciale. Rolul decizional ce le este atribuit presupune, în mod necesar, respectarea principiilor consacrate de Legea Fundamentală – premisă esențială pentru îndeplinirea legitimă și responsabilă a atribuțiilor aferente funcției deținute. Pe întreaga durată a mandatului, respectarea Constituției reprezintă o exigență fundamentală a conduitei demnitarilor de stat, întrucât aceasta este nu doar un ansamblu de norme scrise, ci exprimă valorile și spiritul unei societăți libere și democratice. În consecință, supremația Constituției impune conformarea atât cu litera, cât și cu spiritul textului constituțional, demnitarii având nu numai îndatorirea morală, dar și obligația juridică de a manifesta loialitate față de ordinea constituțională și de a interpreta și aplica Legea Fundamentală cu bună-credință.

Șeful statului, în calitate de titular al unei funcții de demnitate publică, constituie unul dintre pilonii fundamentali ai puterii etatice, având un rol indispensabil în organizarea, funcționarea și evoluția politică a statului. Constituția Republicii Moldova a consacrat instituția șefului statului în vederea satisfacerii, pe de o parte, a necesității de reprezentare a statului, iar pe de altă parte, a exigenței de arbitraj și mediere, atât între autoritățile publice, cât și în raporturile dintre stat și societate. În acest sens, instituția prezidențială ocupă un loc distinct în arhitectura constituțională, întrucât concentrează, într-o singură autoritate publică, cerințe precum stabilitatea și limitarea puterii, continuitatea mandatului și posibilitatea întreruperii acestuia, independența funcțională și răspunderea pentru modul de exercitare a atribuțiilor constituționale. În această perspectivă, reținem că mandatul șefului statului nu poate fi redus doar la perioada în care titularul funcției își exercită competențele, ci constituie un raport juridic complex, întemeiat pe legitimitate democratică, continuitate instituțională, responsabilitate constituțională și supremația Constituției. Începutul mandatului, exercitarea acestuia, suspendarea și încetarea sa formează etape ale aceluiași mecanism constituțional, destinat să asigure atât funcționarea continuă a statului, cât și prevenirea exercitării arbitrare a puterii prezidențiale.

În ceea ce privește instituția șefului statului în Republica Moldova, menționăm că literatura de specialitate cuprinde numeroase cercetări consacrate acesteia. Totuși, evoluțiile jurisprudențiale și schimbările intervenite în contextul constituțional contemporan justifică reconsiderarea anumitor aspecte aferente statutului și mandatului prezidențial și impun o analiză aprofundată și sistematică a suspendării și încetării mandatului Președintelui Republicii Moldova. Necesitatea unei asemenea analize este determinată de o serie de circumstanțe care au fundamentat alegerea temei de cercetare, dintre care evidențiem: schimbarea modului de alegere a șefului statului; clarificarea naturii juridice a instituției suspendării din funcție a Președintelui Republicii Moldova, reglementată de art. 89 din Constituție, cu elucidarea particularităților și a efectelor juridice ale acestei măsuri, precum și cu evidențierea unor noi dimensiuni ale regimului juridic al suspendării și încetării mandatului șefului statului. Totodată, blocajele instituționale generate în legătură cu exercitarea atribuțiilor prezidențiale reclamă identificarea unor mecanisme constituționale adecvate pentru depășirea acestora, în concordanță cu prevederile Constituției și cu realitățile sociale contemporane. Alegerea temei este determinată, de asemenea, de necesitatea examinării comparative a practicii constituționale din alte state privind suspendarea și încetarea mandatului șefului statului, cu precădere în situațiile în care a fost invocată încălcarea jurământului constituțional, precum și în ceea ce privește mecanismele instituționale utilizate pentru angajarea răspunderii titularului funcției.

De reținut că importanța instituțiilor suspendării și încetării mandatului prezidențial și răspunderea din imperativul asigurării unui echilibru între stabilitatea mandatului prezidențial și răspunderea titularului acestuia pentru modul în care își exercită competențele constituționale. În contextul dat, este necesar de subliniat că mandatul șefului statului beneficiază de protecție împotriva ingerințelor politice și a revocării arbitrare, însă această protecție nu poate fi transformată într-o formă de impunitate constituțională. Atunci când exercitarea funcției devine temporar imposibilă, este realizată cu încălcarea gravă a Constituției sau nu mai poate continua din cauze obiective ori juridice, ordinea constituțională trebuie să dispună de mecanisme apte să prevină blocajul instituțional și să garanteze continuitatea autorității statale. În asemenea situații, instituția suspendării constituie un mecanism temporar și excepțional de protecție a ordinii constituționale. Aceasta nu desființează mandatul, dar întrerupe, pentru o perioadă determinată, exercitarea atribuțiilor prezidențiale.

Prin urmare, necesitatea studierii acestor instituții este determinată și de existența circumstanțelor sus-menționate, pentru care se impune și identificarea unor remedii constituționale, în special în cazurile în care menținerea șefului statului în exercițiul funcției ar putea afecta funcționarea autorităților publice, desfășurarea procedurilor de tragere la răspundere sau respectarea supremației Constituției.

Totodată, este important de remarcat că necesitatea celor două instituții se manifestă cu precădere în situațiile de criză instituțională. Astfel, în cazul în care șeful statului se află temporar în imposibilitatea de a-și exercita atribuțiile, suspendarea sau constatarea imposibilității temporare

permite preluarea provizorie a funcției, evitând astfel bloculul autorității prezidențiale. Dacă imposibilitatea devine definitivă ori dacă procedura constituțională se finalizează prin demitere, încetarea mandatului permite declararea vacanței funcției și declanșarea procedurii pentru legitimarea unui nou titular. În ambele situații, scopul principal nu constă în sancționarea persoanei, ci în protejarea funcției și în asigurarea continuității mandatului.

În consecință, suspendarea și încetarea mandatului constituie garanții ale constituționalismului democratic, deoarece: asigură supremația Constituției și obligativitatea respectării acesteia, inclusiv de către șeful statului; previn perpetuarea abuzului de putere și apariția unei forme de impunitate prezidențială; permit angajarea răspunderii constituționale pentru încălcări grave; previn blocajele generate de imposibilitatea exercitării atribuțiilor; garantează continuitatea funcției prezidențiale prin interimat; asigură transmiterea legitimă și ordonată a autorității către succesor; protejează stabilitatea mandatului împotriva revocării arbitrare, prin stabilirea unor temeiuri și proceduri stricte.

În considerarea celor expuse, instituțiile suspendării și încetării mandatului nu trebuie privite exclusiv ca modalități de îndepărtare a șefului statului de la exercitarea funcției. Acestea formează un sistem de garanții constituționale destinat să armonizeze trei valori fundamentale: stabilitatea mandatului prezidențial, răspunderea titularului și continuitatea puterii publice. În absența acestor mecanisme, mandatul ar putea deveni fie excesiv de vulnerabil în fața majorităților politice conjuncturale, fie excesiv de rigid, permițând titularului să își exercite competențele contrar Constituției, fără existența unui remediu instituțional efectiv.

Din această perspectivă, este oportun de apreciat că necesitatea asigurării stabilității și continuității funcției prezidențiale, concomitent cu instituirea unor mecanisme juridice eficiente de prevenire și sancționare a eventualelor abuzuri de putere, constituie una dintre premisele fundamentale care determină actualitatea și relevanța științifică a prezentei lucrări.

Cercetarea instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului a fost determinată și de necesitatea identificării unor mecanisme constituționale capabile să asigure continuitatea funcției prezidențiale în situațiile în care titularul acesteia nu mai poate sau nu mai este îndreptățit să își exercite atribuțiile. Importanța efectuării cercetării derivă din însăși poziția șefului statului în arhitectura autorităților publice: acesta reprezintă statul, garantează anumite valori constituționale și contribuie la menținerea echilibrului instituțional. În consecință, menționăm că orice imposibilitate de exercitare a funcției ori orice conduită contrară Constituției poate produce efecte asupra întregului sistem al puterii publice. Totodată, este important de punctat că interesul pentru cercetarea acestor instituții a fost amplificat, de asemenea, de transformările pe care le-a cunoscut statutul șefului statului în evoluția constituționalismului contemporan.

Aprofundarea studiului doctoral este justificată și de diversitatea situațiilor care pot afecta realizarea mandatului prezidențial. Unele dintre acestea au caracter temporar și susțin întreruperea

provizorie a exercitării atribuțiilor, fără pierderea imediată a calității de titular al funcției, în timp ce altele fac imposibilă continuarea definitivă a raportului de mandat, impunând constatarea vacanței funcției și declanșarea procedurilor de desemnare a unui succesor. Această diversitate, precum și necesitatea unei abordări coerente și bine fundamentate a situațiilor descrise determină orientarea prezentei cercetări spre delimitarea clară dintre suspendare, încetare, demitere, vacanță și interimat, precum și spre clarificarea raportului dintre imunitate și răspundere, noțiuni apropiate, dar distincte prin natura juridică, temeiurile, procedura și efectele lor.

În cazul Republicii Moldova, analiza acestor instituții este justificată suplimentar de particularitățile regimului constituțional, de modificările succesive ale modalității de alegere a Președintelui, de raporturile uneori tensionate dintre Președinție, Parlament și Guvern, precum și de rolul jurisprudenței Curții Constituționale în interpretarea competențelor prezidențiale. Alegerea directă a șefului statului îi conferă acestuia o legitimitate democratică sporită, fără a determina, în mod automat, extinderea atribuțiilor sale. O asemenea configurație poate genera divergențe cu privire la întinderea mandatului și la limitele intervenției celorlalte autorități în cazul exercitării necorespunzătoare ori al neexercitării atribuțiilor constituționale.

Totodată, necesitatea aprofundării analizei instituției suspendării șefului statului este determinată de caracterul relativ general al unor formule constituționale, precum sintagma „fapte grave” prin care se încalcă prevederile Constituției Republicii Moldova. De aici se desprinde ideea că, de cele mai multe ori, măsura suspendării din funcție a unei persoane cu funcție de demnitate publică este instituită în cazuri legate de proceduri penale, de comiterea unor fapte grave sau a unor ilegalități legate de exercitarea funcției¹.

Reținem că lipsa unor criterii juridice suficiente de precizie pentru aprecierea gravității faptelor poate permite interpretări divergente și poate transforma o procedură de protecție constituțională într-un instrument al confruntării politice. În mod similar, diversitatea temeiurilor de încetare a mandatului impune determinarea exactă a momentului producerii efectelor juridice și a autorității competente să constate existența fiecărui temei.

Prin urmare, la cercetarea acestor instituții s-a ajuns ca urmare a necesității de a soluționa o problemă fundamentală a dreptului constituțional: cum poate fi asigurată stabilitatea mandatului șefului statului fără ca aceasta să conducă la lipsa titularului de răspundere și, în același timp, cum poate fi angajată răspunderea acestuia fără a permite înlăturarea sa arbitrară din funcție. Suspendarea și încetarea mandatului reprezintă răspunsuri juridice diferite la această problemă, fiind mecanisme indispensabile pentru protejarea ordinii constituționale, prevenirea vidului de putere și garantarea continuității autorității statale.

¹ COSTACHI, Gh.; HLIPCA, P. *Organizarea și funcționarea puterii în statul de drept*. Ed. a II-a, revizuită și completată. Chișinău: I.S. F.E.-P., „Tipografia Centrală”, 2011, 331 p. ISBN 978-9975-78-941-7.

Așadar, pornind de la stadiul actual al cercetărilor din literatura de specialitate, precum și de la cadrul juridic în materie, apreciem că există suficiente premise pentru realizarea unui studiu aprofundat în cadrul proiectului de cercetare doctorală referitor la suspendarea și încetarea mandatului șefului statului. După cum am remarcat *supra*, această opțiune este susținută de poziția pe care șeful statului o ocupă în arhitectura autorităților publice fundamentale, unul dintre pilonii exercitării puterii în stat, având un rol esențial în asigurarea respectării ordinii constituționale, funcționării instituțiilor constituționale și a continuității statului.

Actualitatea subiectului este amplificată și de diversitatea soluțiilor normative existente în diferite sisteme constituționale, precum și de dificultățile practice generate de interpretarea și aplicarea procedurilor de suspendare sau de încetare a mandatului.

Gradul de cercetare a problemei. Pentru realizarea cercetării științifice au fost valorificate numeroase lucrări științifice din doctrina națională și internațională. Analiza literaturii de specialitate evidențiază aspecte importante, printre care: determinarea cazurilor de intervenire a suspendării și încetării mandatului șefului statului; problema imunității; identificarea și sistematizarea principilor juridico-constituționale care guvernează responsabilitatea și angajarea răspunderii suspendarea șefului de stat.

Din cercetarea literaturii de specialitate se desprinde ideea că problematica suspendării și încetării mandatului șefului statului, inclusiv aspecte legate de suspendarea acestuia a constituit obiectul unor analize în doctrina din Republica Moldova și România, precum și în cea a altor state. Cu toate acestea, abordările sunt, în mare parte, dispersate și integrate în studiile consacrate de drept constituțional. În principal, este vorba despre o serie de lucrări științifice semnate de renumiți autori autohtoni, precum: Al. Arseni, I. Guceac, Gh. Costachi, S. Agachi, D. Baltag, Gh. Avornic, I. Iacub, I. Muruianu, E. Moraru, B. Negru, T. Cârnaț, V. Popa, P. Hlipea, dar și din România: I. Deleanu, T. Drăganu, D.C. Dănișor, M. Constantinescu, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, C. Călinoiu, V. Duculescu, C. Călinoiu, M. Enache, Gh. Iancu, C. Ionescu, N. Popa, G. Vrabie, I. Vida, R. D. Popescu, M. Dogaru etc.

În doctrina din Republica Moldova, instituția suspendării și încetării șefului statului a fost analizată în contextul răspunderii constituționale a Președintelui și al echilibrului dintre autorități. Profesorul Alexandru Arseni evidențiază statutul constituțional al Președintelui Republicii Moldova, limitele exercitării atribuțiilor acestuia și mecanismele de răspundere prevăzute de Constituție, subliniind caracterul excepțional al suspendării din funcție. Academicianul Ion Guceac examinează instituția prezidențială prin prisma principiului separației puterilor în stat, acordând atenție procedurilor constituționale de suspendare și rolului Curții Constituționale în cadrul acestora. Profesorul Gheorghe Costachi abordează instituția Președintelui Republicii Moldova în contextul organizării puterii de stat, evidențiind raporturile dintre Președinte, Parlament și Curtea Constituțională în aplicarea mecanismelor de răspundere constituțională. La rândul său,

constituționalistul Teodor Cârnaț analizează răspunderea constituțională a șefului statului și garanțiile constituționale care însoțesc procedura suspendării și demiterii, accentuând necesitatea respectării principiilor statului de drept.

În ceea ce privește doctrina română, o contribuție semnificativă aparține constituționalistilor Ioan Muraru și Elena Simina Tănăsescu, care examinează, în lucrarea „Drept constituțional și instituții politice”, statutul Președintelui României, procedura suspendării din funcție și formele răspunderii acestuia. Constituționalistul Tudor Drăganu analizează instituția șefului statului și mecanismele răspunderii constituționale în lucrarea „Drept constituțional și instituții politice”. De asemenea, doctrinarii români Genoveva Vrabie și Cristian Ionescu tratează atribuțiile și răspunderea Președintelui, evidențiind rolul controlului parlamentar și constituțional asupra exercitării funcției prezidențiale.

Totodată, pe lângă literatura de specialitate, în cadrul cercetării a fost valorificat un amplu suport normativ, jurisprudențial și documentar, constituit din prevederile Constituției Republicii Moldova și ale actelor normative relevante, din jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova și a altor jurisdicții constituționale, precum și din reglementările consacrate în constituțiile României, Germaniei și ale altor state incluse în cercetare. Baza documentară a fost completată prin valorificarea opiniilor și recomandărilor Comisiei de la Veneția, a actelor juridice internaționale și a convențiilor relevante, precum și a studiilor elaborate de instituții naționale și internaționale și de organizații ale societății civile specializate în domeniu.

Scopul lucrării constă în efectuarea unei cercetări aprofundate a instituțiilor suspendării și încetării mandatului Președintelui Republicii Moldova, prin identificarea și examinarea problemelor teoretice, normative și practice aferente acestora, precum și în formularea unor soluții și propuneri de *lege ferenda* menite să îmbunătățească cadrul legal și constituțional în materie.

Obiectivele cercetării. În vederea realizării scopului propus, am stabilit următoarele obiective:

- Analiza fundamentelor teoretico-doctrinare ale instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului, precum și a răspunderii acestuia, prin examinarea abordărilor științifice cu privire la statutul constituțional al șefului statului și la mecanismele de întrerupere a mandatului;
- Determinarea cadrului juridico-constituțional aplicabil mandatului șefului statului în Republica Moldova, a conținutului și particularităților acestuia, precum și a funcțiilor exercitate, a imunității și a răspunderii șefului statului;
- Analiza temeiurilor constituționale de suspendare și încetare a mandatului șefului statului în Republica Moldova, precum și a competențelor autorităților publice implicate în aceste proceduri;

- Realizarea unei cercetări comparative a modelelor constituționale contemporane de suspendare și încetare a mandatului șefului statului, în scopul identificării și valorificării soluțiilor normative și instituționale relevante pentru Republica Moldova;

- Evaluarea critică a mecanismelor constituționale privind suspendarea și încetarea mandatului Președintelui Republicii Moldova, prin analiza jurisprudenței constituționale și identificarea lacunelor normative, a dificultăților de aplicare și a riscurilor de blocaj instituțional;

- Formularea unor propuneri și recomandări de *legea ferenda* în vederea perfecționării cadrului normativ și a mecanismelor juridice aplicabile în domeniul cercetat.

Având în vedere scopul și obiectivele cercetării, formulăm următoarea **ipoteză de cercetare**: exercitarea funcției de către șeful statului trebuie să se realizeze cu respectarea strictă a limitelor constituționale ale competențelor sale și cu asumarea răspunderii pentru modul de îndeplinire a acestora. Încălcarea gravă a Constituției impune angajarea răspunderii constituționale și, după caz, aplicarea mecanismelor de suspendare sau încetare a mandatului prezidențial. În context, invocăm că studiul urmărește să evalueze în ce măsură perfecționarea reglementărilor cadrului constituțional și legislativ al Republicii Moldova cu privire la clarificarea temeiurilor, condițiilor, procedurilor și efectelor suspendării și încetarea mandatului șefului statului poate asigura echilibrul dintre răspunderea constituțională a titularului funcției, continuitatea funcției prezidențiale, separația puterilor și stabilitatea constituțională.

Problema științifică importantă derivă din necesitatea de a clarifica condițiile și garanțiile juridice în care poate fi exercitată prerogativa de suspendare sau de încetare a mandatului șefului statului, fără ca aceste mecanisme să se transforme în instrumente de instabilitate instituțională sau de instrumentalizare politică. Totodată, se impune determinarea măsurii în care cadrul constituțional și legislativ al Republicii Moldova corespunde exigențelor de claritate, previzibilitate, proporționalitate și securitate juridică. Soluționarea acestei probleme presupune identificarea deficiențelor și a lacunelor existente în reglementarea națională, valorificarea jurisprudenței constituționale și a experienței altor sisteme constituționale și fundamentarea unor soluții juridice menite să asigure un echilibru între răspunderea șefului statului și protecția stabilității arhitecturii constituționale.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Complexitatea problematicii investigate, precum și necesitatea examinării acesteia din perspectivă doctrinară, normativă, jurisprudențială și comparativă au impus utilizarea unei metodologii de cercetare coerente și fundamentate științific, capabilă să asigure o abordare integrată a diferitelor sale dimensiuni. În acest scop, s-a recurs la principalele metode de cercetare științifică:

- *metoda sistemică* – utilizată pentru analiza coroborată a prevederilor constituționale și infraconstituționale privind funcțiile, particularitățile mandatului, suspendarea și încetarea mandatului șefului statului, finând seama de locul fiecărei norme în sistemul de drept. Examinarea

normelor în corelație cu principiile supremației Constituției, ale statului de drept, separației și echilibrului puterilor a permis identificarea raporturilor dintre instituțiile analizate, precum și a eventualelor lacune, inconsecvențe și dificultăți de interpretare și aplicare;

- *metoda comparativă* – utilizată pentru examinarea materialelor științifice și a reglementărilor constituționale din Republica Moldova și din alte state privind instituția șefului statului, cu accent pe suspendarea și încetarea mandatului. Analiza comparativă a permis evidențierea similitudinilor și diferențelor dintre modelele constituționale cercetate, evaluarea soluțiilor juridice consacrate și identificarea bunelor practici relevante pentru perfecționarea cadrului normativ al Republicii Moldova;

- *metoda logică* – utilizată în cadrul analizei inductive și deductive, precum și pentru interpretarea și corelarea normelor juridice referitoare la suspendarea și încetarea mandatului șefului statului. Aplicarea acestei metode a contribuit la elucidarea naturii juridice, a temeiurilor, condițiilor și efectelor acestor instituții, precum și la determinarea raportului dintre acestea și răspunderea constituțională;

- *metoda istorică* – utilizată pentru examinarea genezei și evoluției reglementărilor privind suspendarea și încetarea mandatului șefului statului, precum și a mecanismelor răspunderii constituționale. Aplicarea acesteia a permis evidențierea transformărilor cadrului normativ și instituțional în raport cu evoluția constituțională a instituției șefului statului;

- *metoda analitico-sintetică* – utilizată pentru examinarea multiaspectuală a instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului. Dimensiunea sintetică a cercetării constă în integrarea aspectelor constituționale, legislației conexe, jurisprudenței constituționale și doctrinei relevante într-o abordare complexă menită să fundamenteze propunerile de perfecționare a cadrului constituțional în vederea asigurării stabilității funcției prezidențiale.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute constă în abordarea complexă și multidimensională a instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului din perspectiva dreptului constituțional contemporan. Noutatea și originalitatea științifică a cercetării se exprimă prin elaborarea unei concepții unitare și fundamentarea unor criterii juridico-constituționale asupra suspendării și încetării mandatului șefului statului, prin delimitarea naturii juridice a temeiurilor, condițiilor, procedurii, finalităților și efectelor acestor instituții în raport cu vacanța funcției, interimatul, demiterea și imposibilitatea temporară de exercitare a atribuțiilor prezidențiale, concretizate în propuneri de *lege ferenda*.

Astfel, în premieră pentru doctrina constituțională națională, cercetarea de față fundamentează un model juridico-constituțional adaptat particularităților Republicii Moldova, care cuprinde, în esență, clasificarea formelor suspendării, sistematizarea condițiilor și procedurilor constituționale aplicabile suspendării și încetării mandatului șefului statului, reglementarea criteriilor obiective pentru calificarea „faptelor grave” și aplicarea unui test constituțional al necesității și

proporționalității măsurii, precum și instituirea unui sistem de garanții procedurale destinat prevenirii instrumentalizării politice a răspunderii prezidențiale. Originalitatea studiului constă, de asemenea, în analiza integrată a fundamentelor doctrinare privind cadrul normativ, a practicii jurisdicționale și a experienței comparate privind mecanismele constituționale de suspendare și încetare a exercitării mandatului șefului statului, precum și formele răspunderii acestuia, dar și identifică dificultățile de interpretare și aplicare a normelor existente și formulează propuneri orientate spre perfecționarea cadrului constituțional și legislativ în materie.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării este determinată de dezvoltarea și consolidarea cadrului conceptual și doctrinar privind instituțiile suspendării și încetării mandatului șefului statului în dreptul constituțional contemporan. Studiul contribuie la clarificarea naturii juridice, a fundamentelor constituționale și a particularităților mecanismelor juridice aplicabile întreruperii exercitării mandatului șefului statului, completând și consolidând literatura de specialitate. Totodată, cercetarea oferă o abordare sistemică a problematicii analizate prin valorificarea doctrinei, a jurisprudenței și a experienței constituționale comparate.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în posibilitatea utilizării rezultatelor cercetării în perfecționarea cadrului normativ și a mecanismelor juridico-constituționale privind suspendarea și încetarea mandatului șefului statului². Concluziile și recomandările formulate pot servi drept suport pentru activitatea legislativă, pentru interpretarea și aplicarea normelor constituționale de către autoritățile competente, precum și pentru dezvoltarea cercetărilor ulterioare în domeniul dreptului constituțional. La fel, rezultatele studiului pot avea utilitate în procesul didactic și în activitatea practicienilor din domeniul juridic.

În plan teoretic, lucrarea contribuie la dezvoltarea doctrinei juridice prin analiza interdisciplinară a instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului, oferind o bază conceptuală solidă pentru cercetările ulterioare în domeniu.

Din perspectivă practică, cercetarea formulează soluții orientate spre armonizarea legislației naționale cu standardele europene relevante, eficientizarea mecanismului de suspendare din funcție a șefului statului și consolidarea garanțiilor privind exercitarea legală și responsabilă a puterii de stat.

Aprobarea rezultatelor. Teza de doctorat a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale de Științe Juridice și Economice a Universității de Stat din Moldova (USM), fiind examinată atât în ședința Comisiei de îndrumare, cât și în ședința Comisiei de evaluare extinsă. Principalele rezultate științifice au fost publicate în reviste științifice de profil și aprobate în cadrul unor importante manifestări științifice naționale și internaționale. Aceste contribuții au fost consolidate prin participarea la cinci conferințe științifice internaționale și naționale, desfășurate în Republica Moldova, precum și prin elaborarea a nouă publicații științifice, dintre care patru au apărut în reviste

de categoria B, recunoscute pentru standardele lor academice riguroase, iar cinci reprezintă comunicări susținute în cadrul conferințelor internaționale. Aceste activități evidențiază relevanța tematicii abordate și impactul științific substanțial al demersului doctoral.

Sumarul compartimentelor tezei. Teza de doctorat este structurată în trei capitole, concepute într-o succesiune logică și metodologică, în concordanță cu scopul și obiectivele cercetării. Arhitectura lucrării permite examinarea graduală a problematicii investigate, de la fundamentarea conceptuală și doctrinară a instituției analizate, evaluarea cadrului normativ și a practicii de aplicare până la formularea direcțiilor de perfecționare a reglementărilor existente, fără a anticipa concluziile cercetării.

Fiecare capitol reprezintă o anumită etapă a demersului științific și contribuie la realizarea unei analize sistematice și integrate a obiectului cercetării, prin valorificarea metodelor specifice științelor juridice și a unei abordări comparate. Structura tezei facilitează evidențierea evoluției instituției juridice analizate, identificarea particularităților sale conceptuale și normative, precum și examinarea mecanismelor juridice de aplicare în contextul transformărilor constituționale și al tendințelor contemporane de dezvoltare a dreptului public.

Capitolul I, intitulat *Studiul actual al cercetării instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului*, are drept obiectiv fundamentarea teoretică a cercetării prin examinarea critică a stadiului actual al doctrinei și a cadrului juridic privind instituțiile suspendării și încetării mandatului șefului statului. În cadrul acestui capitol, am realizat o sinteză a literaturii de specialitate publicate în Republica Moldova, România și în alte state, cu accent pe lucrările științifice consacrate naturii juridice a mandatului șefului statului, funcțiilor și atribuțiilor, precum și naturii instituției suspendării și încetării mandatului șefului statului. În cadrul cercetării am evidențiat o sistematizare încă insuficientă a instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului atât în plan doctrinar, cât și normativ. Deși aceste instituții sunt examinate în lucrările generale de drept constituțional, abordarea lor este, de regulă, fragmentară, fiind realizată în conexiune cu statutul Președintelui, răspunderea constituțională, imunitatea sau raporturile dintre autoritățile publice. În consecință, nu s-a conturat încă o concepție unitară privind natura juridică, temeiurile, procedurile și efectele suspendării și încetării mandatului prezidențial.

În același context, remarcăm faptul că doctrina consacrată instituției șefului statului abordează, în principal, natura juridică a mandatului prezidențial, locul și rolul șefului statului în sistemul autorităților publice, funcțiile prezidențiale și atribuțiile aferente acestora, precum și raporturile instituției prezidențiale cu Parlamentul, Guvernul și Curtea Constituțională. O atenție distinctă a fost acordată de către autori răspunderii constituționale a șefului statului regimului imunității și inviolabilității acestuia, temeiurilor suspendării și încetării mandatului, procedurii demiterii, precum și instituțiilor vacanței funcției și interimatului.

² BALAN, I. Statutul funcționarului public între stabilitate și responsabilitate juridică. Teză de master în drept. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Departamentul Drept Public, 2026, p. 7.

De asemenea, s-a acordat atenție delimitării conceptuale a instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului. Studiile publicate în Republica Moldova evidențiază existența mai multor orientări doctrinare privind natura juridică a suspendării. Potrivit unor opinii, aceasta reprezintă o formă a răspunderii constituționale, în timp ce, potrivit altor abordări, suspendarea constituie o măsură temporară și preventivă, accesorie procedurii de demitere. Totodată, literatura de specialitate reliefează necesitatea delimitării suspendării cu caracter sancționator-procedural de imposibilitatea temporară și neimputabilă de exercitare a atribuțiilor, precum și a suspendării de încetare definitivă a mandatului.

În același timp, s-a reținut existența unor discursuri științifice argumentate privind necesitatea instituției prezidențiale, legitimitatea democratică a șefului statului și rolul său în garantarea continuității statale și a echilibrului dintre autoritățile publice. S-a constatat că, deși există numeroase contribuții referitoare la instituția prezidențială și la răspunderea șefului statului, problematica suspendării și încetării mandatului este abordată preponderent fragmentar, în cadrul unor lucrări generale de drept constituțional. Lipsa unei cercetări unitare și sistematice a acestor instituții a determinat aprofundarea naturii lor juridice, a temeiurilor, condițiilor, procedurilor și efectelor pe care le produc, influențând, în mod direct, structurarea capitolelor următoare ale prezentei lucrări.

Analiza literaturii de specialitate a permis identificarea unor polemici doctrinare referitoare la natura juridică a suspendării, raportul acesteia cu demiterea și răspunderea constituțională, determinarea conținutului sintagmei „fapte grave”, întinderea imunității prezidențiale, rolul Parlamentului, al Curții Constituționale și al corpului electoral, precum și delimitarea suspendării de imposibilitatea temporară, vacanța funcției și interimat.

În **capitolul 2**, intitulat *Funcțiile și particularitățile mandatului șefului statului în Republica Moldova*, am analizat configurația juridico-constituțională a instituției șefului statului în Republica Moldova. O atenție deosebită a fost acordată rolului și locului Președintelui în sistemul autorităților publice, raporturilor sale cu Parlamentul, Guvernul și Curtea Constituțională, precum și poziției sale în cadrul principiului separației și echilibrului puterilor.

În cadrul capitolului, am analizat funcțiile de reprezentare, garantare, mediere, legitimare democratică și asigurare a continuității statale, fiind evidențiată contribuția acestora la menținerea echilibrului constituțional. Cu referire la atribuțiile Președintelui Republicii Moldova, am reținut, în special, teza potrivit căreia exercitarea unor atribuții evidențiază raportul de colaborare și interdependență constituțională dintre șeful statului și Parlament. În domeniul apărării, calitatea Președintelui Republicii Moldova de Comandant Suprem al Forțelor Armate nu îi conferă prerogative nelimitate, deoarece îndeplinirea competențelor pe acest palier presupune un raport de colaborare între Președinte și Parlament. De asemenea, în privința funcțiilor șefului statului, s-a conturat teza potrivit căreia acesta, în calitate de reprezentant al înregului popor, trebuie să își exercite mandatul cu imparțialitate și independență, menținându-se în afara oricărei afiliere politice.

Respectarea acestor exigențe, în coroborare cu exercitarea celorlalte funcții constituționale, conferă legalitate și legitimitate actelor emise de șeful statului, valori indispensabile consolidării statului democratic și de drept.

Totodată, am cercetat conținutul și particularitățile mandatului prezidențial, precum și garanțiile constituționale destinate să asigure exercitarea sa independentă, continuă și conformă Constituției. Analiza a evidențiat necesitatea corelării legitimității democratice a șefului statului cu limitele competențelor sale și cu răspunderea pentru modul de exercitare a mandatului.

La **capitolul 3**, consacrat temei *Fundamentele constituționale și regimul juridic al suspendării și încetării mandatului șefului statului*, au fost examinate fundamentele constituționale și regimul juridic al instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului, mecanisme esențiale pentru garantarea echilibrului constituțional și a responsabilității autorității prezidențiale într-un stat de drept. O atenție sporită s-a acordat determinării naturii juridice, esenței și trăsăturilor suspendării, înțelesă ca măsură temporară care poate avea caracter sancționator sau nesancționator, precum și delimitării acesteia de interimat, vacanței funcției și imposibilității temporare a exercitării atribuțiilor. Prin urmare, suspendarea prevăzută la art. 89 din Constituție reprezintă o măsură constituțională imputabilă Președintelui, integrată în procedura răspunderii sale pentru încălcarea gravă a Constituției. În schimb, imposibilitatea temporară prevăzută la art. 91 din Constituție reprezintă o stare de fapt obiectivă, care nu exprimă o culpă și nu urmărește sancționarea titularului, ci garantarea continuității funcției prezidențiale prin instituirea interimatului.

Totodată, au fost examinate temeiurile, condițiile, procedurile și efectele încetării mandatului, fiind evidențiat caracterul definitiv al acestei instituții și raportul său cu răspunderea constituțională a șefului statului. Cercetarea de la acest capitol a fost orientată spre clarificarea naturii juridice suspendării mandatului, precum și spre identificarea temeiurilor constituționale și a condițiilor juridice care determină încetarea exercitării funcției prezidențiale.

De asemenea, au fost analizate soluțiile consacrate în jurisprudența constituțională și în dreptul comparat în vederea evidențierii convergențelor și diferențelor dintre modelele de reglementare aplicabile în statele cu regim politic similar celui al Republicii Moldova. Valorificarea practicii jurisdicționale constituționale și a reglementărilor din alte state a permis identificarea unor soluții normative și garanții procedurale relevante pentru ordinea constituțională națională, precum și evaluarea cadrului normativ existent.

În acest context, au fost constatate lacunele și dificultățile de interpretare ale cadrului normativ existent și a fost evidențiată necesitatea configurării unui mecanism coerent, previzibil și proporțional, capabil să protejeze atât stabilitatea mandatului prezidențial, cât și supremația Constituției și echilibrul dintre autoritățile publice. Aceste constatări au stat la baza formulării unor propuneri de perfecționare a legislației constituționale naționale, în concordanță cu exigențele statului de drept, cu principiul separației puterilor și cel al responsabilității constituționale.

Compartimentul final, *Concluzii generale și recomandări*, cuprinde concluziile formulate în urma cercetării, precum și propunerile de soluționare a problemelor constatate cu privire la suspendarea și încetarea mandatului șefului statului și de îmbunătățire a cadrului normativ în domeniu în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: șef de stat, mandat, funcții, suspendare, încetarea mandatului, demisie, demitere, răspunderea șefului de stat, formele răspunderii, imunitate, inviolabilitate, control constituțional, drept comparat.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Capitolul 1**, intitulat *Studiul actual al cercetării instituției suspendării și încetării mandatului șefului statului*, este realizată o examinare sistematică a literaturii de specialitate consacrate problematicii cercetate, prin valorificarea contribuțiilor doctrinei publicate în Republica Moldova, România și în alte sisteme juridice, în vederea identificării nivelului actual de cercetare, a principalelor direcții de abordare și a aspectelor care necesită o investigare științifică aprofundată. Punctele de vedere și concepțiile formulate de cercetătorii Al. Arseni, I. Guceac, Gh. Costachi, S. Slusarenco, V. Zaporojan, D. Baltag, Gh. Avornic, I. Iacub, I. Muruianu, E. Moraru, B. Negru, T. Cârnaț, V. Popa, P. Hlipcă și cercetătorii români I. Deleanu, T. Drăganu, D. C. Dănișor, M. Constantinescu, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, C. Călinoiu, V. Dueulescu, C. Calinoiu, M. Enache, Gh. Iancu, C. Ionescu, N. Popa, G. Vrabie, I. Vida, R. D. Popescu, M. Dogaru ș.a., au fost abordate în cadrul studiului de față, constituind fundamentul teoretico-metodologic pentru dezvoltarea demersului științific, conturarea propriei viziuni a autorului și formularea concluziilor rezultate din cercetare.

Analiza doctrinară vizează identificarea și sistematizarea principalelor concepte doctrinare, a opiniilor exprimate în literatura de specialitate, precum și a soluțiilor normative consacrate în dreptul constituțional comparat, cu accent asupra reglementărilor sistemului constituțional al Republicii Moldova. Cercetarea evidențiază natura juridică, rolul și finalitatea instituțiilor analizate, delimitările conceptuale existente în doctrină, precum și principalele probleme teoretice și practice generate de aplicarea lor.

Analiza situației în domeniul investigat a permis constatarea faptului că, în literatura de specialitate, conceptele de autoritate publică, demnitate publică, mandat și răspundere sunt examinate ca elemente pentru a stabili cadrul în care funcționează instituția prezidențială. Cercetarea izvoarelor doctrinare a evidențiat că mandatul nu este un bun ori un drept patrimonial al titularului, ci forma juridică prin care o persoană este abilitată temporar să exercite competențe ce aparțin autorității. Prin urmare, protecția mandatului nu exclude răspunderea, ci urmărește asigurarea independenței funcționale necesare realizării atribuțiilor³. În acest context, constituționalistul Ion Deleanu susține că suspendarea și încetarea mandatului nu sunt incidente tehnice, ci componente ale mecanismului prin care ordinea constituțională conciliază stabilitatea mandatului, răspunderea titularului și continuitatea statului. Mandatul prezidențial trebuie protejat împotriva revocării arbitrare, dar nu poate fi opus Constituției ca justificare pentru neexecutarea obligațiilor ori exercitarea discreționară a competențelor⁴. Împărtășim această opinie, întrucât stabilitatea mandatului prezidențial constituie o garanție împotriva revocării arbitrare și a ingerințelor motivate

³ ARSENI, A., COSTACHE, Gh. *Mandatul parlamentar – impuțernicire politico-juridică intru realizarea suveranității naționale prin reprezentare*. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr. 4, 15 p.

⁴ DELEANU, I. *Instituții și proceduri constituționale*. București: C.H. Beck, 2006, 724 p.

politic, fără însă a putea dobândi semnificația unei imunități constituționale absolute. Legitimitatea democratică a șefului statului nu îl exonerează de obligația respectării și executării Constituției și nici nu poate justifica neîndeplinirea atribuțiilor constituționale ori exercitarea discreționară și abuzivă a competențelor încredințate. Dimpotrivă, protecția mandatului este justificată numai atât timp cât acesta este exercitat în limitele, în scopul și cu respectarea exigențelor stabilite de Legea Supremă.

În același timp, analiza doctrinei a permis evidențierea evoluției concepției privind răspunderea titularului puterii, de la concepția tradițională a iresponsabilității suveranului la principiul constituțional modern potrivit căruia orice titular al puterii publice este supus Constituției și răspunde pentru exercitarea atribuțiilor sale în limitele ordinii constituționale. În această evoluție, imunitatea și inviolabilitatea au încetat să mai fie interpretate ca exonerări absolute de răspundere, fiind calificate drept garanții funcționale. Acestea protejează libertatea exercitării mandatului, însă nu pot fi transformate într-un privilegiu de impunitate. În același sens, doctrina subliniază dubla finalitate a garanțiilor și anume, apărarea independenței funcției și menținerea posibilității de angajare a răspunderii pentru conduite incompatibile cu ordinea constituțională⁵. În cadrul delimitărilor conceptuale, suspendarea este definită ca întrerupere temporară a exercițiului atribuțiilor, fără stingerea raportului constituțional de investire. Încetarea mandatului reprezintă stingerea definitivă a acestui raport. Vacanța funcției este situația juridică produsă de intervenirea unei cauze definitive de încetare a mandatului, iar interimatul constituie mecanismul provizoriu prin care se menține continuitatea exercitării competențelor prezidențiale. Confuzia dintre aceste noțiuni poate conduce la aplicarea unei proceduri greșite, la implicarea unei autorități incompetente sau la restrângerea nejustificată a garanțiilor titularului⁶.

În subcapitolul consacrat abordărilor juridice, au fost analizate suspendarea și încetarea mandatului șefului statului prin prisma formelor de răspundere constituțională, politică și penală, precum și a raporturilor dintre acestea. În contextul abordărilor doctrinare, constituționaliste Ioan Muraru și Elena Simina Tănăsescu susțin că răspunderea constituțională are un obiect propriu: protejarea supremației Constituției, a echilibrului dintre autorități și a continuității instituțiilor. Aceasta poate interveni pentru conduite care produc o vătămare gravă ordinii constituționale, chiar dacă nu sunt înfrunse elementele unei infracțiuni. De aceea, răspunderea constituțională și cea penală trebuie delimitate în funcție de temei, scop, autoritate competentă, procedură și efecte⁷.

În ceea ce privește art. 89 din Constituție, analiza doctrinară și jurisprudențială relevă natura mixtă a procedurii de suspendare și demitere, precum și importanța deosebită acordată sintagmei „fapte grave”, consacrată de această normă constituțională. Deși conținutul și întinderea noțiunii

respective au constituit, în mod constant, obiectul dezbatărilor doctrinare, cadrul normativ nu oferă o enumerare exhaustivă a faptelor susceptibile de a fi calificate drept încălcări grave ale Constituției și care, prin natura și intensitatea lor, ar putea fundamenta declanșarea procedurii de suspendare a șefului statului. Prin urmare, caracterul deschis al noțiunii permite raportarea mecanismului constituțional la varietatea conduitei posibile, dar, în același timp, generează riscul unei aprecieri pur politice.

În același cadru, au fost analizate abordările juridice cu privire la incompatibilități, imunitate și procedura punerii sub acuzare. Drept rezultat, am formulat constatarea potrivit căreia incompatibilitățile urmăresc să protejeze independența și imparțialitatea funcției, în timp ce imunitatea are o finalitate funcțională și nu poate fi absolută într-un stat democratic. În cazul faptelor penale, cadrul constituțional permite ridicarea imunității și punerea sub acuzare, însă cercetarea de față constată că procedura necesită clarificări suplimentare privind autoritatea competentă, efectele asupra mandatului și raportul dintre urmărirea penală și răspunderea constituțională.

În urma analizei întreprinse, a fost determinat nivelul actual de investigare științifică a problematicii abordate, au fost identificate principalele direcții doctrinare și normative relevante pentru tema cercetării, precum și aspectele insuficient elucidate în literatura de specialitate. Totodată, a fost formulată problema științifică de importanță majoră, a cărei soluționare constituie unul dintre reperele centrale ale demersului științific realizat, fiind, în același timp, conturate obiectivele cercetării și direcțiile metodologice necesare atingerii finalităților propuse.

Capitolul 2. Funcțiile și particularitățile mandatului șefului statului al Republicii Moldova, este dedicat analizei poziției instituției prezidențiale în sistemul autorităților publice, a funcțiilor exercitate și a garanțiilor mandatului. Studiarea acestor aspecte este indispensabilă pentru cercetarea instituțiilor suspendării și încetării mandatului prezidențial, deoarece permite clarificarea cadrului juridico-constituțional al exercitării mandatului. În acest context, analiza conținutului, naturii și limitelor mandatului, precum și a funcțiilor exercitate de șeful statului a constituit premisa necesară pentru înțelegerea temeiurilor, mecanismelor și efectelor suspendării și încetării acestuia.

Ne permitem constatarea că statul nu poate fi conceput fără o autoritate care să îl reprezinte la nivelul cel mai înalt, chiar dacă intensitatea funcțiilor șefului statului diferă după forma de guvernământ și regimul politic. Șeful statului personifică continuitatea și legitimitatea statului și îndeplinește o funcție de reprezentare internă și externă⁸. Totodată, este oportun de evidențiat că locul șefului statului nu poate fi determinat doar prin numărul atribuțiilor, ci și prin rolul său în asigurarea continuității, reprezentării și echilibrului instituțional. Alegerea directă îi conferă Președintelui legitimitate democratică proprie, însă nu-l transformă într-un centru autonom al puterii executive. Din acest motiv, claritatea raporturilor cu Parlamentul, Guvernul și Curtea Constituțională

⁵ MURARU, I.; TĂNĂSESCU, E. S. *Drept constituțional și instituții politice*. Ed. a IX-a. București: Lumina Lex, 2001, 561 p.

⁶ IORGovan, A. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I. București: All Beck, 2005, 311 p.

⁷ MURARU, I.; TĂNĂSESCU, E. S. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. II. Ed. a I-a. București: C.H. Beck, 2017, 270p

este esențială pentru prevenirea conflictelor și pentru funcționarea coerentă a mecanismelor de răspundere.

În arhitectura constituțională, poziția șefului statului este determinată, în mod esențial, de configurația regimului politic și de particularitățile sistemului constituțional. Întinderea atribuțiilor, raporturile cu Parlamentul și Guvernul, modalitatea de desemnare, precum și mecanismele de responsabilizare diferă în funcție de caracterul parlamentar, prezidențial sau semiprezidențial al regimului de guvernământ. Prin urmare, locul șefului statului nu poate fi stabilit în mod abstract și uniform, dar trebuie apreciat prin raportare la ansamblul raporturilor constituționale dintre autoritățile publice și la echilibrul instituțional specific fiecărui stat.

Ca urmare a cercetării s-a conturat concluzia că Președintele Republicii Moldova se afirmă în arhitectura constituțională a statului atât ca factor de echilibru instituțional, cât și ca o veritabilă magistratură de influență, această poziție fiind determinată de natura, întinderea și importanța funcțiilor și atribuțiilor sale constituționale. O atenție deosebită a fost acordată, în acest cadru, evoluției instituției prezidențiale în Republica Moldova, prin raportare la transformările succesive ale regimului constituțional, în scopul evidențierii modului în care modificările intervenite în arhitectura constituțională a statului au influențat statutul juridic, poziția instituțională, competențele și mecanismele de exercitare a mandatului șefului statului. În acest sens, instituirea funcției în anul 1990, alegerea directă de la începutul anilor '90, adoptarea Constituției în 1994, trecerea la alegerea de către Parlament în 2000 și revenirea la alegerea directă în urma Hotărârii Curții Constituționale nr. 7 din 4 martie 2016 au reconfigurat raportul dintre legitimitatea populară și întinderea competențelor sale. Revenirea la votul direct a consolidat legitimitatea titularului, fără însă a modifica automat distribuția constituțională a atribuțiilor sau natura predominant parlamentară a sistemului⁹.

Ca urmare a analizei doctrinei și funcționale a statutului constituțional al șefului statului, s-a conturat necesitatea sistematizării principalelor sale funcții în următoarele categorii: funcția de reprezentare, funcția de garantare, funcția de mediere și funcția de legitimație. O asemenea clasificare permite evidențierea caracterului complex și plurivalent al instituției prezidențiale, precum și delimitarea principalelor dimensiuni ale rolului exercitat de șeful statului în arhitectura constituțională. De remarcă că aceste funcții nu pot fi analizate izolat, întrucât ele se completează și se condiționează reciproc, contribuind la buna funcționare a mecanismului instituțional.

Astfel, *funcția de reprezentare* conferă șefului statului vocația de a personifica unitatea și continuitatea statului atât în plan intern, cât și în relațiile internaționale. Aceasta exprimă autoritatea constituțională a Președintelui de a acționa în numele statului în limitele competențelor atribuite de Constituție și de a proiecta, în exterior, voința și identitatea juridico-politică a statului. În acest sens,

⁹ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 7 din 4 martie 2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000, pct. 172-185 și 207.

Președintele reprezintă Republica Moldova în relațiile internaționale și participă la realizarea politicii externe. În domeniul apărării, funcția de reprezentare se intersectează cu atribuțiile constituționale în calitate de Comandant Suprem al Forțelor Armate, exercitate în limitele stabilite de Legea Fundamentală.

În ceea ce privește *funcția de mediere*, cercetarea a evidențiat poziția specifică a șefului statului în mecanismul separației și echilibrului puterilor. Prin natura sa, aceasta presupune intervenția constituțională a Președintelui în vederea prevenirii sau depășirii unor tensiuni instituționale și a favorizării dialogului dintre autoritățile publice. S-a constatat că medierea nu echivalează cu substituirea competențelor altor autorități și nici cu plasarea Președintelui într-o poziție de superioritate față de acestea, ci presupune exercitarea unei funcții de echilibrare și conciliere în limitele ordinii constituționale. În consecință, se reiterează că funcția de *mediere* contribuie la menținerea cooperării dintre autorități, la asigurarea raporturilor instituționale conform principiului separației puterilor, precum și la consolidarea legăturii dintre stat și societate.

Referitor la *funcția de garantare*, cercetarea a evidențiat dimensiunea protectoare a mandatului prezidențial. În virtutea acesteia, șeful statului este chemat să vegheze la respectarea valorilor și principiilor fundamentale consacrate de Constituție, la menținerea suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a statului. Se constată că statutul de garant al ordinii constituționale implică nu doar existența unor competențe specifice, ci și obligația titularului mandatului de a-și exercita atribuțiile cu respectarea legalității, loialității constituționale și a limitelor stabilite de Legea Supremă.

Ca urmare a examinării *funcției de legitimație*, s-a evidențiat legătura dintre instituția șefului statului și principiul suveranității populare. Astfel, s-a dedus că legitimitatea democratică a Președintelui, rezultată din modalitatea de desemnare și din caracterul reprezentativ al mandatului, îi conferă o autoritate politică și constituțională proprie. Această legitimitate nu are însă un caracter nelimitat și nu poate constitui temei pentru extinderea competențelor dincolo de cadrul constituțional. Dimpotrivă, aceasta presupune o corelație permanentă a autorității conferite titularului funcției cu responsabilitatea de a acționa în conformitate cu Constituția.

În lumina celor relatate, s-a concluzionat că funcțiile de reprezentare, mediere, garantare și legitimație se completează reciproc și configurează statutul constituțional complex al șefului statului. Mai mult, acestea justifică rolul Președintelui ca factor de echilibru în cadrul mecanismului puterii publice și, în același timp, fundamentează necesitatea unor mecanisme eficiente de responsabilizare.

Cu privire la mandatul șefului statului, cercetarea a evidențiat particularitățile juridico-constituționale complexe ale exercitării acestuia, rezultate din caracterul său reprezentativ, constituțional, temporal, personal și continuu, precum și din legitimitatea democratică de care beneficiază titularul funcției.

Este de menționat că analiza mandatului prezidențial a vizat durata, începutul și sfârșitul acestuia, prelungirea în situații excepționale, incompatibilitățile, imunitatea, garanțiile și resursele instituționale acordate după încetarea mandatului. O particularitate esențială este că mandatul nu poate fi redus pe durata exercitării funcției, acesta exprimând raportul juridico-constituțional în cadrul căruia titularul este investit cu autoritatea necesară realizării atribuțiilor constituționale. Potrivit Constituției, mandatul începe la depunerea jurământului și continuă până la depunerea jurământului de către succesor, ceea ce exprimă principiul continuității funcției prezidențiale. Prolungirea poate interveni numai prin lege organică și exclusiv în caz de război sau catastrofă, nefiind un efect automat al apariției situației excepționale¹⁰.

Un alt element definitoriu al mandatului șefului statului constă în interferența dintre stabilitatea funcției și posibilitatea activării mecanismelor constituționale de responsabilizare. Suspendarea și încetarea mandatului constituie, din această perspectivă, componente ale regimului juridic al mandatului, fiind destinate să asigure atât respectarea ordinii constituționale, cât și continuitatea exercitării autorității de stat. Garanțiile mandatului au, la rândul lor, un caracter funcțional, urmărind să asigure independența autorității, stabilitatea exercițiului și continuitatea activității prezidențiale, fără a înlătura răspunderea. În acest sens, imunitatea, inviolabilitatea, incompatibilitățile și durata fixă a mandatului alcătuiesc un sistem de protecție a funcției, nu a persoanei. Suspendarea și încetarea devin mecanismele prin care protecția mandatului este corolată cu obligația de respectare a Constituției.

Prin urmare, mandatul șefului statului prezintă o structură juridico-constituțională complexă, determinată de natura sa reprezentativă, temporară, personală și continuă, precum și de reglementarea sa constituțională. Caracterul reprezentativ rezultă din faptul că titularul funcției acționează în numele statului și exprimă continuitatea autorității statale; caracterul temporar este determinat de durata constituțională a exercitării funcției; caracterul personal derivă din legătura nemijlocită dintre mandat și persoana investită în funcție; caracterul continuu este justificat de necesitatea asigurării permanenței exercitării atribuțiilor specifice șefului statului; iar caracterul constituțional rezultă din faptul că temeiul, conținutul, limitele, garanțiile și modalitățile de încetare a mandatului sunt stabilite, în principal, prin normele Legii Supreme. Aceste particularități evidențiază specificul mandatului prezidențial și necesitatea examinării acestuia într-o strânsă corelație cu mecanismele de responsabilizare, suspendare și încetare.

Capitolul 3, intitulat *Fundamentele constituționale și regimul juridic al suspendării și încetării mandatului șefului statului*, prezintă partea centrală a cercetării și este consacrat examinării naturii, temeiurilor, procedurilor, practicii jurisdicționale și modelelor comparate. Suspendarea este analizată, într-o primă etapă, prin raportare la regimul funcțiilor de demnitate

publică. Astfel, Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică definește suspendarea ca încetare, pentru o anumită perioadă, a îndeplinirii atribuțiilor și a plății drepturilor salariale, dacă legea specială nu prevede altfel. În cazul șefului statului, suspendarea are însă un regim constituțional autonom, deoarece afectează o autoritate aleasă și raporturile dintre puterile statului¹¹.

Suspendarea mandatului prezidențial este calificată drept măsură excepțională, temporară și reversibilă. Aceasta nu stinge raportul de investire și nu produce, prin ea însăși, vacanța funcției. Finalitatea sa este protejarea ordinii constituționale și prevenirea continuării unei conduite incompatibile cu exigențele constituționale până la parcurgerea procedurii de demitere. Caracterul provizoriu al suspendării o distinge de sancțiunea definitivă, iar caracterul accesoriu o leagă de o procedură constituțională ulterioară. Analiza doctrinară a naturii juridice a instituției suspendării evidențiază trei perspective: ca formă de răspundere constituțională, ca măsură preventivă și provizorie și ca instituție juridico-politică mixtă. Astfel, lucrarea de față propune o calificare integratoare a instituției suspendării prevăzute de art. 89 din Constituție. În această accepțiune, suspendarea nu poate fi confundată cu votul de neîncredere și trebuie interpretată restrictiv, tomai pentru că intervine asupra unui mandat legitim electoral.

În ceea ce privește încetarea mandatului, cercetarea a permis delimitarea cauzelor acestuia în ordine, voluntare, obiective și sancționatorii. Astfel, *expirarea termenului mandatului* este modalitatea normală de încetare; *demisia* reprezintă manifestarea unilaterală de voință a titularului; *decesul și imposibilitatea definitivă* au un caracter obiectiv; *demiterea* constituie o consecință sancționatorie, iar *condamnarea definitivă* poate produce efectele prevăzute de Constituție. Faptul că aceste situații conduc la vacanța funcției nu înseamnă că pot fi supuse aceleiași proceduri. Astfel, fiecare cauză reclamă reguli distincte privind constatarea, momentul producerii efectelor și garanțiile aplicabile¹².

O problemă distinctă identificată în cadrul cercetării este delimitarea dintre imposibilitatea temporară și refuzul deliberat de exercitare a atribuțiilor. Imposibilitatea este o stare obiectivă care afectează capacitatea titularului de a acționa, pe când refuzul este o conduită voluntară și trebuie evaluat prin mecanismele răspunderii. Jurisprudența constituțională din perioada 2017–2019 a permis instituirea interimatului pentru exercitarea unor obligații refuzate de Președinte. Soluția dată de Curte a deblocat funcționarea instituțiilor, dar a extins noțiunea de *imposibilitate temporară* dincolo de sensul său obiectiv¹³. Ulterior, prin Hotărârea nr. 23 din 6 august 2020, Curtea Constituțională și-a reorientat jurisprudența, stabilind că refuzul deliberat de executare a unei

¹¹ LEGEA nr. 199 din 16 iulie 2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică. În: Monitorul Oficial din 12.08.2011, nr. 131-133, art. 411

¹² Constituția Republicii Moldova, 29 iulie 1994 (*in vigoare* 27.08.1994); Republicat: Monitorul Oficial din 13.11.2024, nr. 466, art. 635

¹³ Hotărârea Curții Constituționale, nr. 28 din 17 octombrie 2017 privind interpretarea unor prevederi constituționale referitoare la imposibilitatea temporară de exercitare a atribuțiilor Președintelui

¹⁰ SIUSARENCO, S. Particularitățile prelungirii mandatului unor funcții de demnitate publică, p. 222.

obligății constituționale nu trebuie soluționate prin instituirea unui *interimat ad-hoc*, ci prin *mechanismul prevăzut* de art. 89 din Constituție. Această constatare consolidează distincția dintre imposibilitate și răspundere și confirmă că interpretarea jurisdicțională nu poate crea o procedură paralelă care să înlocuiască textul expres al Constituției.¹⁴ În acest context, rolul Curții Constituționale dobândește relevanță deosebită pentru menținerea caracterului juridic al procedurii suspendării temporare. Potrivit competențelor, Curtea trebuie să verifice existența faptelor imputate, legătura acestora cu normele constituționale, respectarea competențelor și a procedurii și atingerea unui prag suficient de gravitate. Totodată, din perspectiva cercetării efectuate se impune consolidarea caracterului obligatoriu al avizului Curții, astfel încât Parlamentul să nu poată vota suspendarea atunci când jurisdicția constituțională constată neîndeplinirea condițiilor necesare.

Cu privire la acest procedeu, analiza comparată confirmă inexistența unui model universal. În România, suspendarea este decisă de Parlament, după consultarea Curții Constituționale, iar demiterea aparține corpului electoral. Acest model menține simetria dintre alegerea directă și înălțarea prin vot popular, dar caracterul consultativ al avizului Curții lasă procedura o accentuată dimensiune politică. Majoritatea necesară în Parlament și experiențele procedurilor din 2007 și 2012 oferă repere utile pentru evaluarea pragurilor și a garanțiilor¹⁵. În Germania este consacrat un model cu un pronunțat aspect jurisdicțional. *Bundestagul* sau *Bundesratul* poate pune sub acuzare Președintele federal pentru încălcarea intenționată a Legii Fundamentale ori a unei legi federale, iar Curtea Constituțională Federală decide asupra pierderii funcției. Participarea instanței constituționale la soluționarea fondului conferă procedurii o structură juridică mai pronunțată și limitează componenta politică la inițierea acuzației¹⁶.

În Italia, răspunderea Președintelui este limitată la faptele de „înaltă trădare” și atentatul la Constituție, soluție compatibilă cu alegerea indirectă și cu poziția de neutralitate a șefului statului. În Austria, Adunarea Federală poate convoca un referendum privind demiterea Președintelui; respingerea propunerii de către electorat produce consecințe politice asupra legislativului care a inițiat procedura. Acest mecanism încearcă să descurajeze folosirea abuzivă a demiterii și să distribuie riscul constituțional între autoritățile implicate¹⁷.

Cercetarea de față valorifică și experiența constituțională a altor state. În acest sens, Constituția Braziliei enumerează categoriile de conduite prezidențiale considerate atentate împotriva Constituției, precum afectarea exercitării libere a puterilor, a drepturilor politice și sociale, a securității interne sau a probității administrației. O enumerare orientativă reduce incertitudinea și

poate inspira formularea unor criterii generale în Constituția Republicii Moldova, fără a transforma norma într-o listă rigidă și exhaustivă¹⁸.

În ceea ce privește consecințele demiterii șefului de stat, cauza *Paksas c. Lituaniei* este relevantă pentru analiza limitelor restricțiilor politice ulterioare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a examinat compatibilitatea cu Convenția a *interdicției permanente și nerevizuibile de a candida la o funcție de demnitate publică*, prevăzută de legislația lituaniană, și s-a pronunțat că o asemenea restricție nu este compatibilă cu exigențele Convenției. În același timp, Curtea a admis compatibilitatea cu exigențele Convenției a unei *interdicții temporare*, cu posibilitatea revizuirii după expirarea unei perioade minime, astfel încât protecția ordinii constituționale să fie conciliată cu principiul proporționalității¹⁹.

¹⁴ Hotărârea Curții Constituționale, nr. 23 din 6 august 2020 pentru interpretarea art. 89, 91 și 98 alin. (1) din Constituție.

¹⁵ DEACONU, Șt. Drept constituțional. București: C.H. Beck, 2020, pp. 345-348.

¹⁶ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, art. 61.

¹⁷ Costituzione della Repubblica Italiana, art. 90.

¹⁸ Constituição da República Federativa do Brasil, art. 85.

¹⁹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Paksas c. Lituaniei* [mc], cererea nr. 34932/04, hotărârea din 6 ianuarie 2011, § 102.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Finalizarea studiului dedicat instituțiilor *Suspendării și încetării mandatului șefului statului în arhitectura constituțională contemporană a Republicii Moldova* se materializează în formularea unor concluzii generale și a unor recomandări desprinse din analiza teoretică, normativă, jurisprudențială și comparată a problematicii investigate.

Contribuția personală la cercetarea temei poate fi redată în următoarele teze:

- 1) au fost analizate viziunile doctrinare naționale și internaționale privind statutul constituțional al șefului statului, natura mandatului prezidențial, mecanismele de suspendare și încetare a mandatului, precum și formele răspunderii, fiind identificate principalele controverse conceptuale și aspecte insuficient cercetate în literatura de specialitate (capitolul 1, par. 1.1);
- 2) a fost fundamentată poziția șefului statului în sistemul autorităților publice și au fost delimitate principalele sale funcții constituționale (capitolul 1, par. 2.2), fiind determinate conținutul, particularitățile și garanțiile mandatului prezidențial, în corelație cu principiul răspunderii constituționale (capitolul 1, par. 2.3);
- 3) au fost identificate și analizate temeiurile constituționale ale suspendării mandatului prezidențial, fiind determinată natura juridică a acesteia și realizată delimitarea sa de imposibilitatea temporară, interimat și vacanța funcției (capitolul 3, par. 3.1);
- 4) au fost sistematizate temeiurile, procedurile și efectele încetării mandatului, cu delimitarea formelor de încetare de drept de cele sancționatorii (capitolul 3, par. 3.2);
- 5) au fost evaluate jurisprudența constituțională și experiența comparată privind suspendarea din funcție a șefului statului, fiind identificate lacune normative, dificultăți de interpretare și riscuri de blocaj instituțional și s-au propus soluții normative și instituționale relevante pentru a fi valorificate în contextul Republicii Moldova (capitolul 3, par. 3.3);
- 6) a fost fundamentat un model juridico-constituțional coerent privind suspendarea și încetarea mandatului șefului statului și formulate propuneri de *lege ferenda* orientate spre precizarea temeiurilor și procedurilor.

În ansamblu, rezultatele cercetării au permis conturarea unei viziuni unitare asupra suspendării și încetării mandatului șefului statului, privite nu în mod izolat, dar ca elemente ale unui mecanism constituțional complex, menit să asigure supremația Constituției, continuitatea puterii de stat, echilibrul dintre autoritățile publice și responsabilizarea titularului mandatului prezidențial.

Drept urmare, principalele rezultate științifice obținute în cadrul cercetării, care contribuie la soluționarea problemei științifice importante, pot fi rezumate în următoarele concluzii generale privind suspendarea mandatului șefului statului:

1. Pentru a determina natura instituției suspendării mandatului, suspendarea mandatului șefului statului reprezintă o instituție juridico-constituțională temporară și excepțională, care întrerupe exercitarea atribuțiilor prezidențiale, fără a determina încetarea mandatului. Cadrul

normativ actual nu evidențiază suficient această autonomie conceptuală. În consecință, ar fi oportună consacrarea, în cadrul normativ, a finalității și efectelor suspendării, prin delimitarea acesteia de încetarea mandatului și de demitere.

2. Suspendarea mandatului șefului statului nu trebuie concepută exclusiv ca sancțiune, deoarece îndeplinește și funcție preventivă, conservatoare și de protecție a ordinii constituționale. Reglementarea constituțională actuală nu individualizează suficient aceste finalități, ceea ce favorizează interpretări restrictive sau predominant politice. În așa mod se impune necesitatea de a recomanda recunoașterea instituției suspendării mandatului șefului statului drept măsură provizorie de protecție constituțională, aplicabilă până la soluționarea definitivă a situației care a determinat-o.

3. Analiza efectuată impune delimitarea suspendării mandatului șefului statului cu caracter de sancționare de suspendarea în cazul întreruperii exercitării funcției din cauze obiective. Prima situație constituie o etapă a răspunderii constituționale și presupune o conduită culpabilă, în timp ce a doua este determinată de imposibilitatea temporară și neimputabilă titularului. Constituția Republicii Moldova sub acest aspect nu prevede concretizări. Pentru a evita interpretările divergente și aplicarea unor proceduri necorespunzătoare, ar fi oportună precizarea expresă în Constituție și dezvoltarea, printr-o lege organică, a unor regimuri juridice distincte, cu temeiuri, proceduri și efecte proprii.

4. Constituția Republicii Moldova nu precizează cercul încălcărilor pentru care intervine suspendarea din funcție a șefului statului. În această situație, suspendarea pentru încălcarea Constituției nu poate fi justificată prin simple divergențe politice, pierderea încrederii majorității parlamentare sau existența unei interpretări juridice rezonabil diferite. Prin absența unor criterii suficient de precise se creează riscul transformării procedurii într-un instrument de revocare politică. În consecință, suspendarea trebuie admisă numai pentru încălcări constituționale grave, individualizate și demonstrate prin fapte și probe verificabile.

5. Actualmente, sintagma „fapte grave prin care încălcă prevederile Constituției”, prevăzută de art. 89 din Constituția Republicii Moldova, prezintă un grad ridicat de generalitate și nu oferă suficiente repere pentru calificarea conduitei prezidențiale. Din aceste considerente, se impune necesitatea dezvoltării normative și jurisprudențiale a unor criterii cumulative privind valoarea constituțională lezată, forma vinovăției, caracterul repetat al conduitei, amploarea consecințelor, afectarea drepturilor fundamentale și posibilitatea utilizării unor remedii mai puțin intruzive.

6. Procedura suspendării are o natură juridico-politică mixtă, întrucât Parlamentul formulează acuzația și decide suspendarea, Curtea Constituțională verifică circumstanțele invocate, iar corpul electoral se pronunță asupra demiterii. Caracterul insuficient determinat al competențelor acestor autorități poate genera conflicte și interpretări contradictorii. În vederea remedierii acestei deficiențe, se propune delimitarea expresă a rolului fiecărui participant și recunoașterea caracterului obligatoriu al constatărilor juridice formulate de Curtea Constituțională.

7. Este de precizat că majoritatea calificată de două treimi constituie o garanție împotriva utilizării conjuncturale a instituției suspendării mandatului șefului de stat, însă protecția exclusiv numerică este insuficientă, deoarece nu poate substitui precizia acuzației, caracterul concludent al probelor și motivarea hotărârii parlamentare. Astfel, ar trebui de stabilit expres, prin reglementare, unele cerințe minime privind conținutul propunerii de suspendare, standardul probator și motivarea actelor adoptate.

8. Reglementarea actuală din Constituția Republicii Moldova nu dezvoltă suficient garanțiile procedurale ale Președintelui vizat de procedura suspendării. Pentru asigurarea unui proces constituțional echitabil, este necesară consacrarea dreptului la informarea completă asupra acuzațiilor, accesul la materialele procedurii, acordarea unui termen rezonabil pentru apărare, prezentarea probelor, audierea în Parlament și motivarea deciziilor adoptate.

9. Instituția suspendării trebuie să respecte principiile necesității și proporționalității și să constituie un remediu constituțional de ultimă instanță. Lipsa unei evaluări prealabile a mijloacelor alternative poate conduce la aplicarea excesivă a măsurii. Astfel, înaintea declanșării procedurii de suspendare, trebuie examinată posibilitatea înlăturării încălcării prin controlul constituționalității actului prezidențial, soluționarea conflictului dintre autorități ori prin alte remedii constituționale mai puțin intruzive. Elementul de originalitate ar fi elaborarea unui test constituțional al suspendării mandatului șefului statului, care să permită verificarea obiectivă a legitimității măsurii și care să fie reglementat prin lege organică.

10. Practica constituțională de suspendare a mandatului șefului statului din anii 2017–2019 a evidențiat riscul calificării refuzului deliberat de exercitare a unei atribuții drept *imposibilitate temporară obiectivă* și al instituirii repetate a interimatului punctual. Soluția consacrată prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 23 din 6 august 2020 impune examinarea refuzului deliberat prin mecanismul răspunderii prevăzut la art. 89 din Constituție. Însă, pentru prevenirea reapariției unor asemenea practici, acest mecanism trebuie să fie reflectat expres în cadrul normativ.

11. Pentru a determina natura instituției suspendării mandatului șefului statului prezintă relevanță efectele produse de acest mecanism, și anume *întreruperea temporară a exercitării atribuțiilor prezidențiale*. Astfel, din momentul intrării în vigoare a hotărârii de suspendare, Președintele nu mai poate emite decrete și nu mai poate exercita competențele prevăzute de Constituție. Un alt efect îl constituie *menținerea temporară în funcție a titularului mandatului*. Mecanismul de suspendare nu stinge, prin el însuși, mandatul. Titularul rămâne investit formal până la demitere sau, după caz, până la încetarea cauzei suspendării.

12. Pe perioada suspendării se instituie *interimatul funcției*. Exercitarea atribuțiilor prezidențiale este preluată provizoriu, în ordinea stabilită de art. 91 din Constituție, de Președintele Parlamentului sau de Prim-ministru. În asemenea situație, interimatul nu constituie un mandat prezidențial nou, dar o formă temporară de exercitare a unor competențe, menită să prevină apariția

unui vid de putere. Un efect al suspendării este că exercitarea competențelor *persoanei care asigură interimatul sunt limitate*. Persoana care exercită interimatul trebuie să realizeze numai atribuțiile necesare continuității funcției și bunei funcționări a autorităților. Legitimitatea sa derivată și din caracterul provizoriu al funcției, care justifică evitarea deciziilor cu efecte constituționale ireversibile, în lipsa unei necesități obiective.

13. Suspendarea mandatului șefului statului nu soluționează acuzațiile formulate și nu produce automat demiterea. Aceasta deschide etapa în care corpul electoral urmează să se pronunțe prin referendum, organizat, potrivit art. 89 alin. (3) din Constituție, în cel mult 30 de zile. Un alt efect al suspendării constă în faptul că, dacă demiterea este aprobată prin referendum, mandatul *încetează definitiv și intervine vacanța funcției*. Totuși, dacă demiterea nu este aprobată ori procedura încetează dintr-un alt motiv legal, suspendarea trebuie să înceteze, iar titularul să reia exercitarea mandatului. Pe durata suspendării, garanțiile legate exclusiv de exercițiul funcției pot fi suspendate. În acest sens, legislația trebuie să precizeze care drepturi, facilități și resurse instituționale se mențin și care sunt suspendate, fără a aduce atingere garanțiilor necesare apărării și demnității funcției. Totodată, se impune respectarea obligației de neutralitate instituțională, astfel încât Aparatul Președintelui trebuie să asigure predarea ordonată către interimar a documentelor și informațiilor necesare, fără a fi utilizat în sprijinul uneia dintre părțile implicate în procedura de demitere.

14. Reglementarea actuală a instituției suspendării mandatului nu asigură în măsură suficientă echilibrul dintre stabilitatea mandatului prezidențial, răspunderea titularului și continuitatea autorității statale. Astfel, se impune configurarea unui model juridico-constituțional coerent, întemeiat pe legalitate, securitate juridică, proporționalitate și loialitate constituțională, care să permită sancționarea încălcărilor grave ale Constituției și, concomitent, să împiedice instrumentalizarea politică a suspendării.

Concluzii generale privind încetarea mandatului șefului statului:

15. Pentru a determina natura încetării mandatului șefului statului, se impune constatarea potrivit căreia aceasta reprezintă o instituție juridico-constituțională autonomă prin care raportul de investire dintre titular și funcția prezidențială. Spre deosebire de suspendare, această instituție produce efecte ireversibile asupra mandatului și determină, după caz, vacanța funcției și declanșarea mecanismelor constituționale de asigurare a continuității puterii de stat. Încetarea mandatului poate interveni ca efect firesc al expirării duratei constituționale și ca urmare a manifestării de voință a titularului prin demisie, din cauze obiective – imposibilitatea definitivă de exercitare a atribuțiilor ori decesul – sau ca efect al angajării răspunderii constituționale prin demitere. Diversitatea acestor temeiuri impune regimuri juridice distincte, adaptate naturii fiecărei situații.

16. Expirarea termenului constituțional constituie modalitatea obișnuită de încetare a mandatului. Prolungirea exercitării funcției până la depunerea jurământului de către noul Președinte

urmărește asigurarea continuității instituționale, dar nu poate fundamenta extinderea nejustificată a mandatului.

17. Demisia constituie un act unilateral, personal și irevocabil prin care șeful statului renunță la mandat. Cadrul normativ nu reglementează suficient forma, momentul producerii efectelor și posibilitatea retragerii demisiei. Pentru evitare unei asemenea situații, în vederea asigurării securității juridice, este necesară stabilirea expresă a autorității căreia îi este adresată demisia, a formei scrise și a momentului exact în care aceasta devine definitivă. Imposibilitatea definitivă de exercitare a atribuțiilor prezidențiale reprezintă un temei obiectiv de încetare a mandatului, însă noțiunea nu beneficiază de criterii normative suficient de clare. Lipsesc reguli privind natura imposibilității, durata necesară pentru calificarea acesteia ca definitivă, procedura de constatare și probele admisibile. Se impune reglementarea unei proceduri care să combine evaluarea obiectivă de specialitate cu constatarea Curții Constituționale.

18. Delimitarea imposibilității definitive de imposibilitatea temporară este esențială, deoarece prima determină încetarea mandatului și vacanța funcției, iar cea de-a doua justifică numai preluarea provizorie a atribuțiilor. În lipsa unor criterii temporale și materiale precise, există riscul încetării premature a mandatului sau, dimpotrivă, al menținerii unei incapacități instituționale prelungite. Demiterea constituie forma sancționatorie de încetare a mandatului și consecința angajării răspunderii constituționale pentru încălcări grave ale Constituției. Este de menționat că aplicarea instituției demisiei față de șeful de stat nu poate fi întemeiată pe simple divergențe politice ori pe pierderea sprijinului parlamentar, dar numai pe fapte determinate, probate și proporționale cu severitatea măsurii. Ar fi oportună precizarea normativă a elementelor răspunderii constituționale și a standardului probator aplicabil. Prin urmare, în prezentul studiu doctoral s-a propus instituirea unei condiții potrivit căreia demiterea șefului să poată interveni în cazul comiterii unui delict constituțional.

19. Decesul titularului produce încetarea de drept a mandatului și vacanța imediată a funcției. Deși acest temei nu generează dificultăți conceptuale majore, legislația trebuie să precizeze autoritatea competentă, actul prin care intervine constatarea oficială și momentul de la care se activează interimatul funcției prezidențiale.

20. În ipoteza în care încetarea mandatului nu înlătură răspunderea juridică pentru faptele săvârșite în timpul exercitării funcției, imunitatea funcțională trebuie delimitată de impunitate, astfel încât protecția mandatului să nu împiedice tragerea la răspundere pentru conduitele care depășesc limitele atribuțiilor constituționale. Astfel, apare necesitatea de a clarifica întinderea efectelor imunității după încetarea mandatului. Interimatul reprezintă efectul instituțional al vacanței funcției, dar nu o modalitate de continuare a mandatului fostului titular. Sub acest aspect, reglementarea actuală necesită precizarea limitelor competențelor Președintelui interimar, pentru a distinge

atribuțiile indispensabile continuității statale de deciziile care, prin natura lor, trebuie rezervate titularului unui mandat electoral deplin.

21. Cadrul normativ al Republicii Moldova reglementează fragmentar cauzele, procedurile și efectele încetării mandatului. Printre principalele lacune se evidențiază: lipsa definițiilor legale; insuficiența delimitare dintre încetare, vacanță și interimat; absența criteriilor de constatare a imposibilității definitive; caracterul incomplet al procedurii demisiei; precum și neclaritatea efectelor juridice asupra imunității și răspunderii fostului titular.

22. Pentru înlăturarea acestor deficiențe, se propune dezvoltarea cadrului constituțional printr-o lege organică privind mandatul Președintelui Republicii Moldova. Aceasta trebuie să reglementeze distinct fiecare temei de încetare, autoritățile competente, procedura de constatare, momentul producerii efectelor, garanțiile procedurale, limitele interimatului și consecințele juridice ulterioare încetării mandatului.

23. Se conturează oportunitatea de configurare a mecanismului încetării mandatului, în așa fel încât să concilieze caracterul definitiv al încetării cu stabilitatea mandatului, răspunderea titularului, legitimitatea democratică și continuitatea funcției prezidențiale. Claritatea și previzibilitatea reglementării reprezintă condiții indispensabile pentru prevenirea arbitrarului, a conflictelor de competență și a blocajelor instituționale.

24. În baza rezultatelor științifice obținute în cadrul cercetării, *problema științifică importantă* soluționată constă în realizarea unei cercetări originale privind particularitățile instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului statului, contribuind la fundamentarea unui model juridico-constituțional coerent, adaptat particularităților Republicii Moldova. Prin concluziile și recomandările formulate, au fost evidențiate necesitatea clarificării temeiurilor, condițiilor, procedurilor și efectelor acestor mecanisme, precum și necesitatea consolidării garanțiilor de legalitate, previzibilitate, proporționalitate și securitate juridică în vederea asigurării echilibrului dintre răspunderea șefului statului și stabilitatea arhitecturii constituționale.

În acest sens, rezultatele cercetării și concluziile formulate în baza ipotezei de cercetare fundamentează următoarele recomandări de *lege ferenda* :

Se recomandă sistematizarea, într-un cadru normativ unitar, a normelor privind suspendarea, încetarea mandatului și răspunderea Președintelui Republicii Moldova, prin care să dezvolte dispozițiile constituționale cu privire la următoarele aspecte:

1. Modificarea articolului 81 din Constituția Republicii Moldova, care va avea următorul cuprins: „Articolul 81. Imunitatea și răspunderea penală

(1) Președintele Republicii Moldova beneficiază de imunitate funcțională pentru opiniile exprimate și actele juridice săvârșite în exercitarea atribuțiilor constituționale, în limitele stabilite de Constituție.

(2) Imunitatea funcțională nu poate fi invocată pentru fapte care nu au legătură nemijlocită cu exercitarea mandatului și nu constituie o cauză de exonerare de răspundere penală.

(3) Parlamentul poate hotărî punerea sub acuzare a Președintelui Republicii Moldova pentru trădare de patrie sau pentru o altă infracțiune gravă săvârșită în legătură cu exercitarea mandatului, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților aleși.

(4) Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților aleși, se aduce neîntârziat la cunoștința Președintelui și trebuie să cuprindă descrierea faptelor, încadrarea juridică preliminară și probele pe care se întemeiază.

(5) Înainte de adoptarea hotărârii de punere sub acuzare, Curtea Constituțională verifică respectarea competenței, a condițiilor și a procedurii constituționale. Avizul Curții Constituționale este obligatoriu.

(6) Competența de judecată aparține Curții Supreme de Justiție, în condițiile legii. Președintele este demis de drept la data rămânerei definitive a hotărârii de condamnare.

(7) Încetarea mandatului nu împiedică desfășurarea sau continuarea urmăririi penale pentru faptele care nu sunt acoperite de imunitatea funcțională.”

2. Se propune detalierea dispozițiilor articolului 89 din Constituția Republicii Moldova prin stabilirea cazurilor și criteriilor obiective de calificare a „faptelor grave”, avându-se în vedere valoarea constituțională lezată, forma vinovăției, caracterul repetat al conduitei, amploarea consecințelor și afectarea funcționării autorităților publice:

„(1) În cazul săvârșirii, cu vinovăție, a unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele Republicii Moldova poate fi suspendat din funcție de Parlament, cu votul a două treimi din numărul deputaților aleși, după obținerea avizului conform al Curții Constituționale.

(2) Constituie fapte grave, în sensul alineatului (1), acțiunile sau inacțiunile care aduc o atingere substanțială ordinii constituționale, separației și echilibrului puterilor, suveranității, independenței, unității ori integrității teritoriale a statului, drepturilor și libertăților fundamentale sau funcționării normale a autorităților publice.

(3) La aprecierea gravității faptelor se ține seama de valoarea constituțională lezată, forma vinovăției, caracterul repetat ori sistematic al conduitei, amploarea consecințelor, pericolul pentru ordinea constituțională și afectarea funcționării autorităților publice.

(4) Suspendarea poate fi dispusă numai pentru fapte individualizate și demonstrate, atunci când măsura este necesară și proporțională cu gravitatea încălcării și constituie un ultim remediu pentru protejarea ordinii constituționale.

(5) Propunerea de suspendare poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților aleși și se aduce neîntârziat la cunoștința Președintelui. Propunerea trebuie să cuprindă descrierea

exactă a faptelor imputate, normele constituționale pretins încălcate, probele și motivarea caracterului grav al încălcării.

(6) Președintele beneficiază de dreptul de a cunoaște acuzațiile și probele, de timpul necesar pregătirii apărării, de dreptul de a fi asistat, de a prezenta probe și explicații și de a fi audiat de Parlament și de Curtea Constituțională.

(7) Hotărârea Parlamentului privind suspendarea trebuie să fie motivată și să se întemeieze inclusiv pe faptele examinate de Curtea Constituțională.

(8) Dacă propunerea de suspendare este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.

(9) Dacă demiterea nu este aprobată prin referendum, suspendarea încetează de drept la data confirmării rezultatelor referendumului de către Curtea Constituțională.”

3. Completarea Constituției Republicii Moldova cu articolul 89¹ cu următorul cuprins:
„Articolul 89¹. Consecințele demiterii

(1) Persoanei demise din funcția de Președinte pentru săvârșirea unui delict constituțional îi poate fi aplicată interdicția temporară de a candida la funcția de Președinte al Republicii Moldova sau de a ocupa funcțiile de demnitate publică stabilite prin lege.

(2) Interdicția se aplică numai prin hotărâre a Curții Constituționale, pe o perioadă cuprinsă între cinci și zece ani, în funcție de natura și gravitatea faptelor, consecințele produse și conduita titularului.

(3) Interdicția trebuie să fie individualizată, necesară și proporțională și poate fi revizuită, la cererea persoanei, după expirarea a cel puțin jumătate din termenul stabilit.

(4) Instituirea unei interdicții perpetue este interzisă.”

Limitarea în timp este justificată de cauza *Paksas c. Lituaniei*, în care Curtea Europeană a considerat disproporționată interdicția permanentă și ireversibilă de a candida la alegeri parlamentare.

4. Modificarea articolului 90 din Constituția Republicii Moldova, care va avea următorul cuprins: „Articolul 90. Încetarea mandatului și vacanța funcției

(1) Mandatul Președintelui Republicii Moldova încetează în caz de:

a) expirare a termenului mandatului;

b) demisie;

c) demitere prin referendum;

d) demitere de drept ca urmare a condamnării definitive, în condițiile articolului 81;

e) imposibilitate definitivă de exercitare a funcției;

f) deces.

(2) Demisia produce efecte la data depunerii cererii scrise la Parlament, dacă în cuprinsul acesteia nu este indicată o dată ulterioară. Demisia este irevocabilă din momentul producerii efectelor.

(3) Imposibilitatea definitivă reprezintă incapacitatea obiectivă, continuă și ireversibilă a Președintelui de a exercita atribuțiile esențiale ale funcției. Aceasta se constată de Curtea Constituțională în baza unor criterii medicale, temporale și funcționale stabilite prin lege organică.

(4) Vacanța funcției intervine la data încetării mandatului și se constată de Curtea Constituțională, cu excepția expirării mandatului și a decesului, în condițiile prevăzute de lege.

(5) În termen de două luni de la data la care a intervenit vacanța funcției se organizează alegeri pentru un nou Președinte.”

5. Se propune modificarea articolului 91 din Constituția Republicii Moldova cu următorul cuprins:

„Articolul 91. Interimatul funcției

(1) Dacă funcția de Președinte devine vacantă, dacă Președintele este suspendat din funcție în condițiile articolului 89 sau dacă se află în imposibilitate temporară obiectivă de a-și exercita atribuțiile, interimatul este asigurat, în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Prim-ministru.

(2) Imposibilitatea temporară reprezintă incapacitatea obiectivă și reversibilă a titularului de a exercita atribuțiile funcției pentru o perioadă determinată. Aceasta nu are caracter sancționator și se constată de Curtea Constituțională, în condițiile legii organice.

(3) Refuzul deliberat al Președintelui de a îndeplini o obligație constituțională nu constituie imposibilitate temporară și nu poate determina instituirea punctuală a interimatului. O asemenea conduită poate fi examinată exclusiv în cadrul procedurii prevăzute la articolul 89.

(4) Interimatul încetează de drept la dispariția cauzei care l-a determinat, constatată de Curtea Constituțională, sau la depunerea jurământului de către noul Președinte.”

6. Articolul 92 din Constituția Republicii Moldova se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins: „Regimul răspunderii Președintelui interimar”;

„(2) Persoana care asigură interimatul răspunde pentru actele și faptele săvârșite în această perioadă în aceleași condiții constituționale și legale aplicabile Președintelui Republicii Moldova.”

7. Articolul 135 din Constituția Republicii Moldova se modifică după cum urmează:

la alineatul (1), litera f) va avea următorul cuprins:

„f) constată circumstanțele care justifică suspendarea din funcție, demiterea, imposibilitatea temporară sau definitivă de exercitare a funcției, vacanța și interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, verifică respectarea procedurii de punere sub acuzare și se pronunță asupra aplicării și revizuirii interdicțiilor prevăzute la articolul 89”;

articolul se completează cu alineatul (3) cu următorul cuprins:

„(3) Avizele și hotărârile Curții Constituționale pronunțate în materiile prevăzute la alineatul (1) litera f) sunt obligatorii pentru Parlament și pentru celelalte autorități publice.”

8. Se propune spre adoptare un proiect de lege organică cu caracter unitar cu privire la reglementarea temerilor, condițiilor, procedurilor și efectelor suspendării și încetării mandatului, precum și a răspunderii Președintelui Republicii Moldova. Proiectul de lege va reglementa, de asemenea, imposibilitatea temporară și definitivă de exercitare a funcției, interimatul, precum și formele răspunderii juridice a titularului mandatului. Articolul intitulat „Noțiuni principale” din proiectul de lege va defini următoarele concepte: delictul constituțional; vacanța funcției; suspendarea sancționatorie; imposibilitatea temporară; imposibilitatea definitivă; imunitatea funcției; interimatul; imunitatea funcțională. De asemenea, proiectul de lege va institui un test al proporționalității, aplicabil procedurii de suspendare.

BIBLIOGRAFIE

1. ARSENI, A. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. 2. Ed. a 3-a, completată și restructurată. Chișinău: CEP USM, 2022, 281 p. ISBN 978-9975-149-62-4 &
2. ARSENI, A. *Șeful de stat – garanții de realizare a mandatului: concept teoretico-practic*. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr. 3(90), pp. 13-16, ISSN 1811-0770.
3. ARSENI, A., COSTACHE, Gh. *Mandatul parlamentar – împuternicire politico-juridică întru realizarea suveranității naționale prin reprezentare*. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr. 4, pp. 15-20. ISSN 1811-0770.
4. ABEBE, Ad. K. *Removal of Presidents*. Constitution-Building Primer 23. Stockholm: International IDEA, 2022.
5. CĂRNAȚ, T. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. II. Chișinău: Printo-Caro, 2020. 288 p. ISBN 978-9975-56-723-7
6. COMISIA DE LA VENEȚIA. *Rule of Law Checklist*. CDL-AD(2016)007. Strasbourg, 2016.
7. CONSTANTINESCU, M., IORGOVAN, A., MURARU, I., TĂNĂSESCU, E. S. *Constituția României revizuită*. Comentarii și explicații. București: ALL Beck, 2004. 376 p. ISBN 973-655-436-8.
8. COSTACHI, Gh., HLIPCĂ, Petru. *Organizarea și funcționarea puterii în statul de drept*. Ed. a II-a. Chișinău: Î.S. F.E.-P., Tipografia Centrală, 2011. 664 p. ISBN 978-9975-78-941-7
9. *Constituția Republicii Moldova*. Comentariu. Chișinău: Arc, 2012. 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
10. DEACONU, Ștefan. *Drept constituțional*. Ediția a IV-a. București: C.H. Beck, 2020. 280 p. ISBN 978-606-18-1016-1
11. DELEANU, I. *Instituții și proceduri constituționale*. București: C.H. Beck, 2006. București: C.H. Beck, 2006. 936 p. ISBN 978-973-655-957
12. IORGOVAN, A. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I. București: All Beck, 2005, 680 p. ISBN 973-655-730-8
13. DÜRIG, G., HERZOG, R., SCHOLZ, R. (eds.). *Grundgesetz: Kommentar*. 100. Ergänzungslieferung, Stand: Januar 2023. München: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-3-406-80082-5.
14. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E. S. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. II. Ed. a 15-a. București: C.H. Beck, 2017, 304 p. ISBN 978-606-18-0673-7.
15. ÖHLINGER, Th., EBERHARD, H. *Verfassungsrecht*. Ediția a XIII-a. Wien: WU Universitätsverlag/Facultas, 2022. 553 p. ISBN 978-3-7089-2094-8.
16. *Legea nr. 199 din 16 iulie 2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică*, nr. 199 din 16.07.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.10.2010, 194-196
19. *Legea Republicii Moldova nr. 1111 din 20 februarie 1997 privind asigurarea activității Președintelui Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 13.03.1997

20. *Legea Republicii Moldova nr. 1073 din 27 decembrie 1996 cu privire la învestitura Președintelui Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 9 ianuarie 1997, nr. 3
21. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 7 din 4 martie 2016*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 59-67, art. 10
23. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 28 din 17 octombrie 2017*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 18-26
24. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 23 din 6 august 2020*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 28 august 2020, nr. 221-225
25. *Avizul consultativ al Curții Constituționale a României nr. 1 din 5 aprilie 2007*. În: *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 258 din 18 aprilie 2007.
26. *Curtea europeană a drepturilor omului. Cauza Paksas c. Lituaniei [mcl]*, cererea nr. 34932/04, hotărârea din 6 ianuarie 2011.

1. **BALABAN, Mihai.** *Aspecte conceptuale privind instituția șefului de stat.* În: *Intellectus*, 2026, nr. 1. ISSN 1810-7079; ISSNe 1810-7087. CZU: 342.511.5. DOI: <https://doi.org/10.56329/1810-7087.26.1.08>.
2. **BALABAN, Mihai.** *Jurisprudența constituțională în materia instituției șefului statului: abordări doctrinare și implicații legale.* În: *Supremația Legii*. Nr. 1, anul 11 (2026). ISSN 2345-1971 <https://mail.google.com/mail/u/1/#inbox?projector=1>
3. **Balaban, Mihai.** *Funcțiile șefului statului în arhitectura contemporană constituțională.* În: *Moldoscoția*, nr. 1., 2026
4. **BALABAN, Mihai.** Reflecții privind instituția mandatului persoanelor cu funcție de demnitate publică, suspendarea și încetarea mandatului. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe Sociale”*, 2025, nr. 8 (188). ISSN 1814-3199; ISSNe 2345-1017. CZU: 342.5:342.53:35.07.08. DOI: <https://doi.org/10.59295/ssdoed2024.54>.
5. **BALABAN, Mihai.** Răspunderea constituțională a șefului statului. În: *State, Security and Human Rights in the Digital Era*. Chișinău, 2024. ISBN 978-9975-62-764-1 (PDF). CZU: 342.511.5. DOI: <https://doi.org/10.59295/ssdoed2024.54>.
6. **BALABAN, Mihai.** Răspunderea și rolul șefului de stat în cadrul sistemului constituțional modern. În: *100 de ani de la adoptarea Constituției României din 1923. Evoluții, context și perspective europene în România și Republica Moldova*. Chișinău, 2023. ISBN 978-9975-62-577-7 (PDF). CZU: 342.511.5:342.4. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8414098>.
7. **BALABAN, Mihai.** Aspecte teoretice cu privire la reglementarea regimului politic și rolul șefului de stat în funcție de tipul de regim politic. În: *Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane*. Chișinău, 2023. ISBN 978-9975-62-695-8 (PDF). CZU: 342.511.3:21.6/7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10721122>.
8. **BALABAN, Mihai.** Reflecții conceptuale privind răspunderea șefului de stat: formele răspunderii. În: *State, Security and Human Rights in the Digital Era*, vol. II. Chișinău, 2023. ISBN 978-9975-62-529-6. CZU: 342.511.5 <https://doi.org/10.5281/zenodo.7885075>
9. **BALABAN, Mihai.** Aspecte comparative privind suspendarea și încetarea mandatului Președintelui în Republica Moldova și în alte state. În: *State, Security and Human Rights in the Digital Era*. Chișinău, 2022. ISBN 978-9975-159-32-6. CZU: 342.511.3(478+100).

Balaban Mihai. Suspendarea și încetarea mandatului șefului statului în arhitectura constituțională contemporană a Republicii Moldova specialitatea 552.01 – Drept constituțional. Chișinău, 2026

Structura tezei: Introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, 163 de pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: șef de stat, mandat, funcții, suspendare, încetarea mandatului, demisie, demitere, răspunderea șefului de stat, formele răspunderii, imunitate, inviolabilitate, control constituțional, drept comparat.

Scopul lucrării constă în cercetarea aprofundată a instituției suspendării și încetării mandatului șefului statului în vederea conturării principiilor și particularităților care le caracterizează, prin realizarea unei abordări comparative a reglementărilor constituționale și a practicii constituționale din Republica Moldova și din alte state cu scopul identificării modelelor constituționale existente și a formulării unor propuneri de *lege ferenda* pentru perfecționarea cadrului normativ național.

Obiectivele cercetării: elucidarea particularităților referitoare la suspendarea mandatului șefului statului; identificarea temerilor și condițiilor constituționale ale încetării mandatului șefului statului ca garant al legitimității funcționării mecanismului de stat; analiza comparativă a modelelor constituționale cu privire la mandatul șefului statului, cu evidențierea similitudinilor și deosebirilor de reglementare a suspendării și încetării mandatului; examinarea jurisprudenței relevante a Curții Constituționale în domeniu; elucidarea esenței funcțiilor instituției șefului statului ca instituție etatică și personală în cadrul puterilor de stat.

Noutatea și originalitatea științifică. Noutatea științifică a lucrării constă în abordarea comparativă a instituțiilor suspendării și încetării mandatului șefului de stat, care a permis evidențierea asemănarilor și deosebirilor dintre modelele constituționale analizate, identificarea lacunelor normative și fundamentarea unei concepții unitare, bazate pe criterii juridico-constituționale clare și coerente. S-a fundamentat propunerea elaborării unei concepții unitare și a unui sistem coerent de criterii juridico-constituționale aplicabile suspendării și încetării mandatului șefului de stat.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante sunt reflectate în principalele concluzii științifice promovate pentru susținere, iar problema științifică importantă soluționată, vizând cercetarea complexă a instituției suspendării, încetării mandatului șefului statului, precum și a răspunderii acestuia și a abordărilor științifice cu privire la statutul constituțional al șefului statului și la mecanismele de întrerupere a mandatului

Problema științifică importantă soluționată constă în definirea și identificarea criteriilor privind suspendarea și încetarea mandatului șefului de stat, în conturarea criteriilor de delimitare a acestora, precum și în identificarea garanțiilor procedurale minime impuse de standardele europene, fapt ce permite fundamentarea teoretică necesară pentru optimizarea legislației naționale în domeniu.

Semnificația teoretică. Rezultatele investigației realizate sunt benefice pentru dezvoltarea continuă a teoriei dreptului constituțional în privința statutului șefului statului, în special prin elucidarea circumstanțelor de suspendare și încetare a mandatului, teza constituind o sursă monografică pentru cercetătorii preocupați de această problemă.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele obținute pot servi drept repere orientative în cercetarea ulterioară a problemei abordate, precum și ca suport teoretic în procesul didactic din cadrul cursurilor de specialitate, fiind totodată utile la revizuirea legislației în domeniu, inclusiv la nivel constituțional, prin alinierea consecințelor demiterii la standardele CEDO, contribuind astfel la consolidarea unei practici constituționale coerente.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării pot fi valorificate în activitatea autorităților și a persoanelor competente să interpreteze și să aplice normele constituționale, precum și în procesul didactic din cadrul facultăților de drept ale instituțiilor de învățământ superior.

Mihai Balaban. Suspension and Termination of the Mandate of the Head of State in the Contemporary Constitutional Architecture of the Republic of Moldova. Specialty 552.01 – Constitutional Law. Chişinău, 2026

Structure of the thesis: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, and 163 pages of main text. The research results have been published in nine scientific papers.

Keywords: head of state, mandate, functions, suspension, termination of mandate, resignation, removal from office, liability of the head of state, forms of liability, immunity, inviolability, constitutional review, comparative law.

Purpose of the research: to conduct an in-depth study of the suspension and termination of the mandate of the head of state in order to define their underlying principles and specific features. The research adopts a comparative approach to constitutional regulations and constitutional practice in the Republic of Moldova and other states, with a view to identifying the existing constitutional models and formulating *de lege ferenda* proposals for improving the national regulatory framework.

Research objectives: to clarify the specific features of the suspension of the mandate of the head of state; to identify the constitutional grounds and conditions for the termination of the mandate of the head of state as a guarantee of the legitimate functioning of the state mechanism; to conduct a comparative analysis of constitutional models concerning the mandate of the head of state, highlighting similarities and differences in the regulation of its suspension and termination; to examine the relevant case law of the Constitutional Court; and to elucidate the essence of the functions performed by the head-of-state institution as both a state and a personal institution within the system of state powers.

Scientific novelty and originality. The scientific novelty of the thesis lies in the comparative examination of the suspension and termination of the mandate of the head of state. This approach has made it possible to highlight the similarities and differences between the constitutional models under consideration, identify regulatory gaps, and substantiate a unified concept based on clear and coherent legal-constitutional criteria. The thesis substantiates the proposal to develop a unified conceptual framework and a coherent system of legal-constitutional criteria applicable to the suspension and termination of the mandate of the head of state.

The results contributing to the solution of an important scientific problem are reflected in the principal scientific conclusions submitted for defence. They derive from a comprehensive examination of the suspension and termination of the mandate of the head of state, the liability of the officeholder, the scientific approaches to the constitutional status of the head of state, and the legal mechanisms for interrupting the exercise of the mandate.

The important scientific problem addressed consists in defining and identifying the criteria governing the suspension and termination of the mandate of the head of state, establishing the criteria for distinguishing between these institutions, and identifying the minimum procedural safeguards required by European standards. These findings provide the theoretical foundation necessary for improving the relevant national legislation.

Theoretical significance. The findings of the research contribute to the continued development of constitutional law theory concerning the status of the head of state, particularly by clarifying the circumstances in which the mandate may be suspended or terminated. The thesis constitutes a monographic source for researchers interested in this field.

Practical value of the research. The findings may serve as reference points for further research into the issues examined and as theoretical support for specialised university courses. They may also contribute to the revision of the relevant legislation, including at the constitutional level, by aligning the consequences of removal from office with the standards established by the European Court of Human Rights and thereby promoting a coherent constitutional practice.

Implementation of the scientific results: the research findings may be used in the work of public authorities and persons competent to interpret and apply constitutional provisions, as well as in the teaching process at law faculties within higher education institutions

Балабан Михай. Приостановление и прекращение мандата главы государства в современной конституционной архитектуре Республики Молдова. Специальность 552.01 – Конституционное право. Кишинёв, 2026

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, 163 страницы основного текста. Полученные результаты опубликованы в девяти научных работах.

Ключевые слова: глава государства, мандат, функции, приостановление, прекращение мандата, отставка, отрешение от должности, ответственность главы государства, формы ответственности, иммунитет, неприкосновенность, конституционный контроль, сравнительное право.

Цель исследования состоит в углублённом изучении институтов приостановления и прекращения мандата главы государства для определения характеризующих их принципов и особенностей. Исследование основано на сравнительном анализе конституционного регулирования и конституционной практики Республики Молдова и других государств, направленном на выявление существующих конституционных моделей и формулирование предложений по совершенствованию национальных нормативно-правовой базы.

Задачи исследования: раскрытие особенностей приостановления мандата главы государства; определение конституционных оснований и условий прекращения мандата главы государства как паритета легитимного функционирования государственного механизма; сравнительный анализ конституционных моделей мандата главы государства с выявлением сходств и различий в регулировании его приостановления и прекращения; исследование релевантной практики Конституционного суда; раскрытие сущности функций институтов главы государства как государственного и персонифицированного института в системе государственной власти.

Научная новизна и оригинальность. Научная новизна диссертации заключается в сравнительном исследовании институтов приостановления и прекращения мандата главы государства, позволяющем выявить сходства и различия между рассматриваемыми конституционными моделями, определить проблемы нормативного регулирования и обосновать единую концепцию, основанную на ясных и согласованных конституционно-правовых критериях. Обосновано предложение о разработке единой концепции и согласованной системы конституционно-правовых критериев, применимых к приостановлению и прекращению мандата главы государства.

Результаты, способствующие решению важной научной проблемы, отражены в основных научных выводах, выдвинутых на защиту. Они получены в результате комплексного исследования институтов приостановления и прекращения мандата главы государства, ответственности лица, занимающего эту должность, научных подходов к его конституционному статусу, а также правовых механизмов прерывания осуществления мандата.

Решённая важная научная проблема заключается в определении критериев приостановления и прекращения мандата главы государства, установлении критериев разграничения данных институтов, а также выявления минимальных процессуальных гарантий, предусмотренных европейскими стандартами. Полученные результаты создают необходимую теоретическую основу для совершенствования национального законодательства в данной области.

Теоретическая значимость. Результаты проведённого исследования способствуют дальнейшему развитию теории конституционного права в части, касающейся статуса главы государства, в особенности посредством раскрытия обстоятельств приостановления и прекращения его мандата. Диссертация представляет собой монографический источник для исследователей, занимающихся данной проблематикой.

Практическая значимость работы. Полученные результаты могут служить ориентирами для дальнейшего исследования рассматриваемой проблемы, а также теоретической основой для преподавания профильных дисциплин. Они могут быть использованы при пересмотре законодательства в данной области, в том числе на конституционном уровне, путём приведения последствий отстранения от должности в соответствие со стандартами Европейского суда по правам человека, способствуя тем самым формированию согласованной конституционной практики.

Внедрение научных результатов: результаты исследования могут быть использованы в деятельности органов публичной власти и лиц, уполномоченных толковать и применять конституционные нормы, а также в учебном процессе юридических факультетов высших учебных заведений

MIHAI BALABAN

SUSPENDAREA ȘI ÎNCETAREA MANDATULUI ȘEFULUI
STATULUI ÎN ARHITECTURA CONSTITUȚIONALĂ CONTEMPORANĂ A
REPUBLICII MOLDOVA

SPECIALITATEA 552.01 DREPT CONSTITUȚIONAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Rezumatul tezei de doctor în drept/științe economice

Aprobat spre tipar: 16.08.2026	Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie offset. Tipar offset.	Tiraj 20 ex.
Coli de tipar: 2,6	Comanda nr. 70/26

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova,
mun. Chișinău, str. Alexei Mateevici, 60, MD-2016